

MUSTAFA HAKKI EFENDİ'DEN NASİHATLAR

**Ödemiş Kazası Merkez Müderrisi
Aksekili Mustafa Hakkı Efendi**

Yayına Hazırlayan ve Sadeleştiren

Tuğba TAŞKIN DEMİR - Abdulkadir AYGÜL - İbrahim Şeref DEMİRAYAK

İmam-ı Birgivî Kültür Sanat Eğitim Okul ve Öğrencilere Yardım
Derneği

Temin Adresi

Bengisu Mahallesi

Gazi Caddesi

2. Çıkmazı

İzmir-Ödemiş

Dernek Başkanı

Fahrettin KANAT

0535 328 39 02

Editör

Tekin Açıkel

Baskı ve Cilt

Seçil Ofset

100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No. 77 Bağcılar İstanbul

0212 629 06 15

www.secilofset.com

2020

Aksekili Mustafa Hakkı ibn-i Ahmed Rüşdü

1872-1935

Ödemiş Tombaklı Mezarlığı Mustafa Akseki Efendi'nin Kabri

Aksekili Mustafa Hakkı Efendi

1872 yılında Antalya'nın Akseki ilçesine bağlı Emir Aşıklar köyünde dünyaya geldi. İlk eğitimini yine doğduğu bu köyde tamamladı. Daha küçük yaşta zekâsı ve terbiyesiyle hocalarının dikkatini çekti. Ardından tahsilini tamamlamak için Konya Medreselerine devam etti. Burada dönemin tanınmış âlimlerinden dersler aldı. Daha sonra Arapça ve diğer ilimlerdeki eksiklerini tamamlamak için Mısır'a gitti.

İlim tahsilini bitirdikten sonra köyüne dönen Mustafa Hakkı Efendi, çok geçmeden babası tarafından hemen evlendirilmek istendi. Fakat bu teklifi bir şartla kabul edebileceğini söyleyen Mustafa Hakkı Efendi, babasından kendisini hacca götürmesini istedi. O yıl babasıyla birlikte hac görevini yerine getirmek için Hicaz'a gitti. Hac vazifesini yerine getirirken babası Rüşdü Efendi, aniden geçirdiği rahatsızlık sonucu hayatını kaybetti. Cenazenin Hicaz'a defnedilmesinin ardından Mustafa Hakkı Efendi memleketi olan Akseki'ye döndü.

İlmi çalışmalarını kısa bir ara veren Mustafa Hakkı Efendi bu çalışmalarını tekrar devam ettirebilmek için İstanbul'a gitti. Burada zamanın büyük âlimlerinden tekrar dersler aldı. Ardından tedris ve irşad faaliyetleri için Anadolu'ya gitti.

Bu dönemde İzmir'in Ödemiş beldesine gelen Aksekili Mustafa Hakkı Efendi, Gürcüzade Camii'nde vermiş olduğu bir Cuma vaazı sırasında; hatipliği ve ilimdeki derinliği nedeniyle cemaatin büyük takdir ve beğenisini topladı. Eşi benzeri az bulunur böyle bir âlimi kaybetmek istemeyen Ödemişliler Mustafa Hakkı Efendi'yi burada tutmanın yollarını

aradı. Ödemiş'in ileri gelen eşraflarından Hacı Abbasların Hamit Efendi, kızı Mürüvvet Hanımı kendisiyle evlendirerek damat edindi. Bu evlilikten Fatma Ümriye, Resmîye ve Halim adlarında üç çocukları oldu.

Ödemiş'in düşman işgalinden kurtuluşunda önemli rol oynayan Mustafa Hakkı Efendi, İstiklâl Harbinde Kuvâ-i Milliye saflarında gönüllü olarak yer aldı. Bu sırada Galip Hoca takma adıyla, zeybek ve köy hocası kılığında bölgeyi karış karış dolaşan ve işgale karşı propaganda yapan Celal Bayar, kendisine ziyaret etti. Memleketin kurtuluşu için Kuvâ-yi Milliye saflarına asker ve mühimmat toplaması hususunda kendisinden destek istedi. Ödemiş ve ahalisinin Kuvâ-i Milliye listesini hazırlayan Mustafa Hakkı Efendi, bölgede Milli Mücadele ruhunu ateşleyen en önemli isimlerinden biri oldu. Yunan askerlerinin tüm baskılarına rağmen Anadolu'ya gönderilen silahları Kuvâ-yi Milliye birliklerine ulaştırarak bu görevini yerine getirdi. Ayrıca köy köy, kasaba kasaba dolaşarak "*Aman ha! Gün evde oturma günü değil, son neferimize kadar ölme günüdür. Hadi İslâm için, vatan için, millet için ayağa!*" umdesiyle halkı örgütledi.

Cumhuriyet döneminde de vaaz ve irşad görevini devam ettiren Mustafa Hakkı Efendi bu dönemde *Çocuklara Baba Nasihati* ve *Ecmelü's-siyer li-Ekmeli'l-beşer* isiminde iki değerli eseri kaleme aldı.

Ancak kendisine teklif edilen İzmir Müftülüğü vazifesini, vebâlini taşıyamama düşüncesiyle kabul etmedi. Bunun yerine daha mütevâzi bir makam olan vaizlik görevine devam etti.

Cumhuriyetin en önemli Diyanet İşleri Başkanlarından biri olan Aksekili Ahmet Hamdi Efendi, Mustafa Hakkı Efendi'nin talebesidir. Kendisi talebeliği döneminde Ödemiş'teki Karamanlı Süleyman Efendi Medresesinde öğrenim görmüş ve ayrıca Mustafa Hakkı Efendi'den Arapça, Farsça, akaid, fıkıh, tefsir ve hadis dersleri almıştır. 1934 yılında Soyadı kanunun çıkarılmasıyla hocası Mustafa Hakkı Efendiyle birlikte “**Akseki**” soyadını alarak hocasına olan sevgisini göstermiştir.

Helâl rızka önem veren ve bu konuda çok hassas olan Mustafa Hakkı Efendi, bir dönem ticaretle de uğraşmıştır. Bu dönemde “*Fıkıh ilmini bilmeyen ticaret ve sanatla uğraşmayın!*” vasiyetini sık sık dile getirmiştir. Ayrıca sıla-ı rahime çok önem veren Mustafa Hakkı Efendi, her sene zorlu hava şartlarına rağmen memleketi olan Emir Aşıklar köyüne giderek akrabalarına ziyaret etmiştir.

Ana-baba rızasını Allah ve Rasûlü'nün rızasından sonra en üstte tutan Mustafa Hakkı Efendi, yine talebesi olan Şevket Hafız'ın kendisini sürekli ilim için İstanbul'a göndermesini istedikçe “Önce anne- babanın rızasını almalısın.” demiş ve nihayet ana-babasının rızasını aldıktan sonra Şevket Hafız'a müsaade etmiştir. Ayrıca kendisine “Asla parayla dinini satma!” yani “Para karşılığı Kur'an okuma” diyerek nasihatta bulunmuştur.

Ödemiş Merkez Müderrisliği yapmış olan Aksekili Mustafa Hakkı Efendinin elinizde tutmuş olduğunuz bu kitabın dışında bilinen üç eseri daha vardır. Bunlar;

- ✓ *Hulâsatü's-şurûh*, Matbaa-i Amedî, 1332/1916, İstanbul.
- ✓ *Ecmelü's-siyer li-Ekmeli'l-beşer*, Marifet Matbaası, 1340/1924, İzmir. (Kısa zamanda neşredilecektir.)
- ✓ *Çocuklara Baba Nasihatı*, Marifet Matbaası, 1338/1922, İzmir. (“Evlatlarıma Nasihatler” adıyla basılmıştır.)
- ✓ *Kızlarıma Vasiyetlerim*, (Derneğimiz tarafından okuyucularımıza ulaştırılmıştır.)

Bu eserlerin dışında dönemin çeşitli mecmualarında yayınlanmış olan makaleleri de şunlardır:

- ✓ Beyânü'l-Hak, *Vâizîn-i Kirâm için Vezâif-i Mühimme*, 1325.
- ✓ Beyânü'l-Hak, *Ulemâ-yı İslamiye ile Hasbihal*, 1325.
- ✓ Beyânü'l-Hak, *Hak Ve Hakikat Şarlatanlıkla Setr Edilemez*, 1325.
- ✓ Sebilü'r-Reşat, *Ulemâ-yı İslamiye ile Hasbihal*, 1329.
- ✓ Sebilü'r-Reşat, *Medrese Aleminde İlk Başlayan Sınıf İmtihanları*, 1329.

- ✓ Sebilü'r-Reşat, *Müslüman Kardeş*, 1335.
- ✓ Mahfil, *Erkân-ı Harbiye Mir Alayı Abdurrahman Bey'e Açık Mektup*, 1343.

Ayrıca henüz yayınlanmamış ve bugün elimize ulaşmış olan eserleri de şunlardır:

- ✓ Mir'âtü'l-İslâm, (En kısa zamanda okuyucularımızın eline ulaştırılacaktır.)
- ✓ İslâm Akideleri,
- ✓ Zübdetü'l-Kasas,
- ✓ Müntehabât (“Seçme Hadisler” En kısa zamanda okuyucularımızın eline ulaştırılacaktır.)

Ömrü boyunca sürekli Cenab-ı Allah'tan 63 yaşında vefat edebilmeyi niyaz eden Mustafa Hakkı Efendi, nihayet 15 Kasım 1935 yılında, 63 yaşında evvela hanımı Mürüvvet Hanımla ve ardından arkadaşları ile helâlleşerek günün akşamında İzmir'de vefat etmiştir. Kabri bugün Ödemiş'in Tombaklı Mevkii mezarlığında bulunmaktadır.

Önsöz

Müslüman Kardeşlerimle Sohbet

Muhterem kardeşler;

Yetim ve fakir çocukların eğitim ve öğretimi için Ödemiş Hayır Kurumu olarak açtığımız Daru'l-Mekarim (*Güzellikler Evi*) ismindeki mektebimize kayıt edilen iki yüze yakın vatan evlâdının sınıfları için bir okuma kitabına lüzum görülmüştü. Elde edebildiklerimizi çocuklara din ve dünyalarını tanıtır, onlarda doğru bir fikir ve iyi bir duygu uyandırır derecede bulamadığımızdan talebi karşılayacak bir eser yazmaya cesaret ettim. Göreceğiniz mevzular üzerine kalem yürüterek yazmaya başladım. Çocukların seviyelerini göz önüne alarak onların anlayacağı şekilde yazmaya çalıştım. Sade yazmaya uğraştım. Elimden geleni yaptım. Birinci kitap olmak üzere lütuf yağmuru ile bu risaleciği nihayete vardırıdım. Sözleri gelişigüzel atmadım. Havadan söylemedim. Kitap ve sünnetten süzdüm. Güvenilir kitaplardan seçtim. Boş bilgelik yapılmış bir konuya da rastlanılmayacağı ümidindeyim. Kitabın ismi "*Çocuklara Baba Nasihati*" olmakla beraber büyükler de bu esere kayıtsız kalmasın. Her bahçeden

birer çiçek gibi toplandığı için "keşfedilen cevherler" namına lâayık olan bu risaleden hiçbir Müslüman kendini kayıtsız görmesin. Hak olan Allah'a (c.c.) karşı vazifelerini hatırlamak için yazanın bile zaman zaman bu kitabı gözden geçirmeye ihtiyacı vardır. Bu eser her çocuğun elinde, her Müslümanın evinde bulunmalı, gözden düşmemeli, içeriğı ile selâmete ermemize yol açan etkisinin kurtuluşumuza vesile olabileceğı idrak edilmelidir. Şimdiye kadar yazılan dinî kitaplarımızın çoğı Arapçadır. Pek azı Türkçedir. Bunlar şiir diliyle yazılmış, gönüllerde gezinmiştir. Bununla beraber faydaları sınırlı kalmış, kamuoyunun aydınlanmasına hizmet edememiştir. Yüksek tahsil görenlerimizin birçoğı bile din ve dünya meselelerini doğruca halledememişlerdir. İlkokulda kalanlarımız ise her iki yönde de kendilerine doğru yolu gösterecek, tatlı tatlı okunacak bir esere rastlamadıklarından Keremler, Âşık Garipler, Köroğlu, Şahmeran hurafeleriyle vakit geçiriyorlar. Yahut eski zamanda yazılmış, sönük tercümeli, düşük ibareli din kitaplarına veya aşırı takva dili kullanarak okuyucularını uyuşturan, fikirlerini donduran ahlâk risalelerine rastlıyorlar. Tabi bunları seçip ayıracak kadar bilgileri olmadığından Müslümanlık böyle olacak zannıyla yatıp kalkıyorlar. Gitgide tembellik ve miskinlik her taraflarını sarıyor. Dinleri de dünyaları da bir bir gidiyor ve bu gidiş koca bir ümmetin mahvolmasına sebep oluyor.

Aydın ulemamız, düşünen ediplerimiz (edebiyatçılarımız) bu hastalıkları anladıkları hâlde tedaviye girişmiyorlar. Mümkün değil yükseklerden inemiyorlar. Hâlbuki bizim selâmete ermemiz avamı düzeltmek, onlara din ve dünyalarını seviyelerine inerek anlatmakla olacaktır. Bu bir matematik hakîkati kadar kesin ve gerçektir. Şu hâlde avamın anlayacakları tarzda eserler yazılmalı, kitaplar hazırlanmalı ki

onlar da dertlerini bilsin, devalarına kavuşsun ve hurafelerden vazgeçsin. Bu mühim işi başta Maarif Nezareti (Eğitim Bakanlığı) düşünmelidir. Dermanımızı batıda değil, doğuda aramalı, kütüphanelerimizin tozlu dolaplarında güvelere kalmış olan kitaplarımızdan bulup çıkarmalıdır. Tabi bu devayı bulup çıkarmak için bir bilim heyeti lâzım. Lâkin bunlar batıya doğru uçar, ilimler doğudan kaçır, yükseklerde gezer, köylerimizi bilmez, çobanlarımızı, rençperlerimizi tanımaz kişilerden değil din ve dünyayı yakından görmüş, doğu ilmine hâkim ve mâhir, toplum bilimine vakıf, seyir ve seyahatlerde bulunmuş, Müslümanların hastalığını anlamış, ruhlarına girmiş, eksiklerini keşfetmiş erlerimizden oluşmalıdır. Bu gibiler nadirse de yok zannetmeyelim. Bulunacaklar bu ilacı hazırlamaya yeterlidir. Devlet büyüklerimiz bu hususu dikkate alsınlar.

Diğer taraftan devlet düşünsün düşünmesin eli kalem tutanlar oturmamalı, aradığımız ilaçları bulmaya, milleti uyarıp din ve dünyalarıyla birlikte yürütmeye çalışmalıdır. İşte şu eser, görülecek eksiklikleriyle beraber, ilk adımdır. Okuyucularımız noksanlıklarımızı ihlâsımıza bağışlarlar ümidindeyim. Çok yüce Mevlâ benzerlerini çoğaltsın duasıyla sözüme son verdim. Yardım Allah'tandır.

***15 Şaban 1336 (26 Mayıs 1918)
Ödemiş Cemiyeti Hayriyeyi İslâmiyesi
Kurucusu Ve Merkez Müderrisi
Aksekili Ahmet Rüştü Oğlu
Mustafa Hakkı
Allah onları bağışlasın.***

İÇİNDEKİLER

Aksekili Mustafa Hakkı Efendi	1
Önsöz	6
Çocuklara Baba Nasihati	11
Allah (Celle Celâluhu)	13
Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm)	15
Kur'an-ı Kerim	19
Din	21
Müslüman	24
Ana-Baba	28
Akraba	33
Muallim-Hoca	36
Komşu	39
Karı-Koca	41
Zevcin (Kocanın) Vazifeleri	43
Kocaların Eşleri Üzerinde Hakları	46
Yetim ve Yoksul	49
Misafirlerimize Karşı Vazifelerimiz	53
Misafirlerin Vazifeleri	55
Bütün Müslümanlara Karşı Vazifelerimiz	56
Hayvanlara Karşı Vazifelerimiz	59
Hasta Ziyareti, Cenazenin Kabre Kadar Taşınması	62
Tâziye	64
Kabirlere Karşı Vazifelerimiz	66

Selâm	68
Selâmlaşma, Musafaha	71
Temizlik	73
Namaz	77
Cemaat	79
Zekât	83
Oruç	86
Hac	88
Küfre Sebep Olan Sözler	90
İçki, İşret	93
Ticaret	95
Ziraat	102
Sanat	104
Ülü'l-Emr	107
Sancaklarımız	108
Vergilerimiz	109

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Çocuklara Baba Nasihati

Sevgili oğullar!

İnsanları hayvanlardan ayıran, melekler mertebesine çıkararak şey bilmediklerini düşünmeleri, iyi huyları kazanıp, kötülerden sakınmalarınıdır. Çünkü yemekte, içmekte, yatıp kalkmakta, daha birçok şeylerde insan ile hayvanın ne farkı var? Yüce Rabbimizin ikram ettiği akıl, fikir, konuşma gibi paha biçilemeyen, yaratılıştan gelen özellikler ile insan çalışır. Allah'ını, peygamberini tanır. Bilmediklerini öğrenir. Güzel huyları elde ederek hayvanları geçip meleklerle ulaşır. Belki de ileriye geçer.

Göreyim sizi! Bu nimetlerin kadrini bilip gece gündüz çalışınız. Dünyada yüzkarası, ahirette baş belası olan cahillikten kurtulunuz. Görenle görmeyenin bir olmadığı gibi bilenle bilmeyen de denk olamaz. Çalışan ana-baba yanında sevgili, bütün insanlar katında itibarlıdır. Çalışmayan muradına eremez. Tembellerin hiçbir yerde değer ve itibarları olmaz. İnsan çocuklukta nasıl alışırsa büyüdüğünde de öyle gider. Gözünüzü şimdiden açınız. Avareliğe, düzensizliğe alışmayın. Kötü huylardan sakının. Çocukluk, yaş ve taze ağaç gibidir. Doğrultması kolay olur. Lâkin

büyüdükten, hele tembelliğe, çirkin huylara alıştıktan sonra yola koyması güçleşir. Tazeliği kaybolmuş ihtiyar ağaç gibi doğrultması zor olur.

Diğer yandan gençlik zamanı kıymeti bilinmez, şükürü ödenmez bir nimettir. Azıcık akli ermeye başlayan bir çocuk vaktini sadece oyunla veya benzeri faydasız şeylerle geçirmemelidir. Hemen derslerine çalışıp hocasının gözüne girmeli, ana-babasının duasını almalıdır. Rabbi de kendisinden hoşnut olmalıdır.

İnsanlarda pek fena lekeler olan cehâlet, tembellik, kötü huyluluk gibi rezaletlerden uzaklaştıkça çocuğu yalnız akrabası değil bütün insanlar sever. Herkes ona imrenir, dünya onu alkışlar. Şu hâlde biriniz değil hepiniz şimdiden iyi bir insan, tam bir Müslüman olmak için koşunuz. Derslerinizden başka düşüneceğiniz şeyler olmasın. Yararlı bir insan, hayırlı bir evlât olmanız için şu kitapta yazılanı bilip tamamıyla uygulamanız kâfidir. Din ve dünyayı elde edebilmek için bu kitap selâmete ermeniz yolunda bir rehber, kurtuluşunuza vesiledir. Ayıplarımızı görmek ve düzeltmeye çare bulmak için en mükemmel bir aynadır. Göreyim Fırsatı elden kaçırmayasınız, sırasıyla bu derslere önem verip dikkat edesiniz.

Allah (Celle Celâluhu)

Çocuklar!

Satır ortasında gözünüze çarpan şu güzelim kelime, sevimli isim kimindir, en evvel onu bilelim. Evet, bu isim yerleri, gökleri, ayı, güneş ve yıldızları, türlü türlü çiçek ve otları, çeşit çeşit meyveleri, birbirlerine benzemeyen nice insan ve hayvanları yaratan Rabbimizin (c.c.) adıdır. Bu kelimeyi anınca yalnız O’nu hatırlarız. Başka biri hayalimizden bile geçmez. Çünkü hiçbir şey bu isim ile adlanamaz. Zira noksan sıfatlardan arınmış, kemâl sıfatlarıyla vafedilen ancak yaratanımızdır.

Biz O’nu (c.c.) sevgili anamız, merhametli babamız, damarda kanımız, bedende canımızdan daha ziyade severiz. Nasıl sevmeyelim! O (c.c.) bizi birkaç damla sudan yarattı. Akıl, fikir, konuşma, el, ayak, göz, kulak gibi saymakla tükenmeyen nimetlerle donattı. Zayıf, cılız, elimiz ermez, gözümüz görmez zamanımızda peder ve validelerimizin yüreklerinde merhamet yarattı. Bizleri baktırdı, senelerce kahrımızı çektirdi. Bebekken ana sütü ile, büyüyünce türlü gıdalarla bizi besledi. Açıkları örten, açları doyuran, susuzları kandıran, hastalara şifa veren, dertlere deva kılan hep “O”dur (c.c). Hele dünyada beden sıhhati; âhirette îman nimeti unutulur iyiliklerden midir? Gece gündüz başlarımızı secdeden kaldırmamak yine bu nimetlerin binde birinin şükrünü yerine

getiremeyiz. Böyle bir Mevlâ'nın buyurduğunu tutmamız, yasak ettiklerinden kaçmamız, halis bir kimseye yaraşır şekilde kendisine kulluk etmemiz, azabından korkup, rahmetini ummamız, nimetlerine şükredip, musibetlerine sabretmemiz dine uygun olmandır. Bunlar akıl cihetiyle de boynumuza borç olup ihmâli uygun olmayan birer vazifedir. O'nun emrini tutmayanlar, beş vakitte divânına durmayanlar ancak "O'nun (c.c.) büyüklüğünü ve kudretini düşünmeyenlerdir. Belki de insanlığını fark edemeyenlerdir.

Allah'ım bizi âriflerden, doğru yola koyularlardan eyle!

Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm)

Çocuklar!

Dersinizin başında gözünüzü dolduran şu şerefli ismin sahibini sizlere yakından tanıtmak isterim. Müslüman olmak için onu bilmek ve ona inanmak lâzımdır. Ezanlarımızda anılan, tevhidimizde okunan o mübârek ismin sahibi, insanlara doğru yolu göstermek için Rabbimiz tarafından gönderilen peygamberlerin sonuncusu ve mertebeye en yüksek olanı, bizim Resulümüz ve Efendimiz Muhammed Mustafa (aleyhisselâtü vesselâm) Hazretleridir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) İsa Peygamberin (a.s.m) doğumundan 571 sene sonra Mekke’de doğdu. Babası Kureyş kabilesi eşrafından Abdulmuttalip oğlu Abdullah’tır. Annesi Medineli Vehb kızı Âmine’dir. Efendimiz (s.a.v) ana rahmindeyken babası Medine’de vefat etti. Altı yaşına erdiğinde validesi, sekiz yaşına girdiğinde de dedesi dünyadan göçtüler.

Efendimiz (s.a.v) amcası Ebu Talib’in evinde büyüdüler. Yemen ve Şam taraflarına ticaret için gidip geldikleri oldu. Yirmi beş

yaşındayken Hatice validemizi aldı. Bundan iki oğlu, dört kızı olup Efendimizin (s.a.v) sağlığında Fatıma anamızdan başkaları âhirete gittiler.

Efendimiz (s.a.v) kırk yaşına vardığında peygamberler ile Allah Teâlâ aralarında elçi olan Cebrail adlı bir melek Cenâb-ı Hakk'ın emriyle geldi. Bütün insanları, bütün cinleri Müslümanlığa davet etti. Gereklikçe ayet ayet Kur'an-ı Kerim indirdi.

Efendimiz (s.a.v) Mekke'de insanları İslâm dinine davetle on üç sene meşgul oldu. Mekke zenginlerinin çoğu îman etmedi. Kâfirlerin düşmanlıklarının çoğaldığı, eziyetlerinin fazlalaştığı sırada îman edenlerle birlikte Medine şehrine göç etmeleri için Rabbimiz emir verdi. Efendimiz (s.a.v) hemen yola çıktılar. Daha önceden birçoğu Müslüman olmuş olan Medine halkı yola çıkmasına sevindiler. Şenlikler yaparak Efendimizi (s.a.v) karşıladılar. Muhacir kardeşlerine, değerli misafirlerine o kadar hürmet ve ikram ettiler ki kıyamete kadar unutulmayacaklardır. Efendimiz (s.a.v) Medine'de on sene yaşadı. İman nuruyla şehir doldu taşı. Müslümanlığı dünyaya yaymak için Efendimiz (s.a.v) ve ashabı boş oturmadılar. On sene içinde atmış defaya yakın asker çıkarıldı. Yirmi yedi defasında kendisi de bulundu. Bazılarında büyük savaşlar oldu. Mekke ve Taif fethedildi. Bütün Arabistan'dan küfür, şirk, zulüm, cehalet kaldırıldı. Herkes malından, hayatından, ırzından emin oldu. Dinimiz tamama erdi. Kur'an'ımız son buldu.

Efendimiz (s.a.v) altmış üç yaşına varınca Medine'de vefat etti. Yattığı oda içinde defnedildi. Günümüzde Medine'ye girerken uzaklardan gözleri dolduran yeşil kubbe altındaki kabr-i şerifinde diridir. Ravzayı Mutahharası kıyamete kadar Müslümanların ziyaret yeri olacaktır.

Mevlâ'nın izniyle ziyaretine gelenleri bilir. Tam bir saygı ve hürmetle salât ve selâm verenleri görür. Kurtuluş ve mutluluklarına dualar eder.

Bizlere insanlığı öğreten, Müslümanlığı telkin eden “O”dur. Dünya ve ahiret mutluluklarını bildiren, küfür ve cehalet zulmetlerinden kurtaran, îman nurunu kalbimizde yakan, Kur'an fenerini önümüze çeken hep “O” dur. Efendimiz (s.a.v) gelmeseydi hâlimiz nice olurdu? İyiyi, kötüyü, helâli, haramı, doğruyu yanlış bizlere kim öğretirdi? Şu hâlde Rabbimizden sonra Efendimizi (s.a.v) bilip seveceğiz. Hem de ana ve babalarımızdan, çoluk çocuğumuzdan, kavim ve kabilelerimizden, kıymetli canımızdan daha fazla seveceğiz. Yolunda can verircesine seveceğiz.

O büyük Peygamberimiz, âlemlere rahmet olan sevgili Efendimiz (s.a.v) olmasaydı insan eti yiyen, analarını, babalarını ihtiyarladıkları zaman kasaba veren, kardeşleriyle zina eden yamyamlardan, vahşilerden ne farkımız olurdu? Mevlâ'ya (c.c.) hamdolsun yüce dinimiz, sevgili Peygamberimiz (s.a.v) sayesinde bu vahşetlerden kurtulmuşuz. O'nun (s.a.v) yüce şahsı hâlimizden ayrılmamalı, şerefli ismi dilimizden düşmemelidir. Efendimizi (s.a.v) daima hürmetle anmaya, herhangi bir şerefli ismi anılırsa salât ve selâm okumaya borçlu olduğumuzu unutmayalım. Âdem babamızdan (a.s.m) Efendimize (s.a.v) gelinceye kadar gelip geçen bütün peygamber efendilerimizi (a.s.m) ve onlara uyanları da hayır ile anar, derecelerince onları sever, şerefli isimleri okundukça salât ve selâm okuruz.

Evlatlar!

Burada ihmal edilmeyecek bir vazifemiz daha vardır. O da İslâm dininin etrafa yayılmasında, bizlere kadar ulaşmasında Efendimize (s.a.v) mallarıyla, canlarıyla, çoluk çocuklarıyla yardım eden Ehl-i Beyt ve Aşhab-ı Resulullah'ı sevmektir. Ana babamızdan çok onlara hürmet edip hayır ile anacağız. Her birinin ismi arkasından "radıyallahu anh (*Allah ondan razı olsun*)" diyeceğiz. Daha sonra dinimizi, kitabımızı doğru olarak bizlere ulaştıran imamlarımızı, müçtehitlerimizi seveceğiz. Müçtehit Kur'an ve sünnette bulunmayan veya açıkça belirtilmeyen bir meselede yine Kur'an ve sünnetin özüne, ruhuna uygun olarak fikir yürütmek suretiyle şer'i hüküm koyan büyük din âlimi demektir. Sonra kerâmet ehli şeyhlerimizi, din uğrunda çalışan âlimlerimizi seveceğiz. Onları da hürmetle anarız, rahmetle yâd ederiz.

Yüce Mevlâ Hazretleri hepsini nurlara bulasın, nimetleriyle doldursun âmin!

Kur'an-ı Kerim

Muhterem oğullar!

Hani ilmihâl kitabında Amentü'nün¹ mânâsını okurken Allah Teâlâ'nın kitaplarına inandım demiştiniz ya, işte Kur'an'ımız kitapların en mükemmeli ve sonuncusudur. Bundan sonra insanlara başka bir kitap daha gelmeyecektir. Kıyamete kadar bu kitap kalacak, hükümleri etkili olacaktır. Bu kitabın Allah'ın (c.c.) sözü olduğuna inanmak, hükümleriyle hareket etmek, güzelce okumak, hürmet ve saygı göstermek, abdest ile tutmak, nasihatlerinden ibret almak Müslümanların hepsine farzdır. Biz onu başlarımız üzerinde tutup canımız gibi seveceğiz. Yolunda can vereceğiz. Kitabımıza dil uzatanların çenelerini kırmak, başlarını vurmak, kötülüklerini defetmek boynumuza borçtur. İhmâl edilmeyecek bir

¹ İslâm dininin altı temel inancını ifade eden; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere ve hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmaktır.

vazifedir. Çünkü bizlere dünyayı da ahireti de tanıtan, saadet yollarını gösteren, çalışmak, bellemek, birleşmek, yardımlaşmak, adaleti sevmek, zulümden kaçmak, büyükleri tanımak, din yolunda ölmek, cesaretli olmak, düşmanlara karşı durmak, vatanı korumak gibi ne kadar yararlı huylar, lüzumlu vazifeler varsa hepsini öğreten Kur'an'ımızdır. Dünyada milyonlarca yazılan kitaplar hep ondan çıkarılmıştır. Hatta şu dersleriniz bile onun nurundan bir zerre, tatlı sularından bir damladır.

Biz kitabımıza uygun hareket ederken dünya bizden korkar, herkes sözümüzü dinlerdi. Nice milletler dinimizi kabul edip adaletimize sığınırdu. Ne zaman ki kitabımızla hareket etmemeye, emirlerine kulak vermeye başladık, ta o zamandan beri Müslümanlarımız gevşedi. Ahlâkımız bozul-du. Kardeşliğimizi unutup birbirimize düştük. Çocuklarımız esir oldu. Irz ve namus ayaklar altında kaldı. Mal ve mülkler yağma edildi. Hâlâ felaketten felakete düşüyoruz. Belâlar, musibetler başımıza yağmur gibi yağıyor da ibret alanımız, hikmetini arayıp soranımız yoktur. İşte bunlar başlıca bu güzelim kitabımıza değer vermediğimizden, nasihatlerini duymadığımızdan, bilmediklerimizi öğrenmek yolunu tutmadığımızdan ileri gelmektedir. Ne zaman ki eksikliğimizi bilir, kitabımıza sarılır, yolunca gidersek o zaman yine meydan bizimdir. Tek biz çalışalım, öğrenelim ve şu kitapta beyan olunan gibi bir Müslüman olabilelim.

Göreyim sizi! Yardım edici Allah (c.c.) dostunuz olsun.

Din

Sevgili Evlâtlar!

Bu dersimizde din nedir ve gerekliliği ne derecedir size bildirmek istiyorum. İnsan kendi haline bırakılsa ve hiç peygamber sözü duymasa bile biraz akıl ve sezgi ile kendinin üstünde bir kuvvet, bir güç olduğunu anlardı. Onu aramaya başlar ve ona tapınırdı. Bu duygu fikrinde büyür, gönlünde sağlam bir inanç haline gelir, hakkı buldum diye koşar, onu hoşnut etmeye çalışır, her yaptığını adalet üzere yaptım zannederdi. İşte insanların sırf kendi düşünceleri neticesi olan din bundan ibarettir. İnsanlar hep bu duygu ile doğar. Hatta dinsiz yaşamak isteyenler bile bunaldıkları zaman doğru, eğri bir dine sarılmaktan kendilerini alamazlar. Onun içindir ki zamanımızın âlimleri, iyi düşünenleri "*İnsanların dinsiz yaşaması mümkün olamaz. Toplanıp da bir hükümet kurmaları düşünülemez.*" demişlerdir. Çünkü din ruh için son derece gerekli bir gıda, değerli bir ihtiyaçtır. İyilikleri saymakla bitmez.

İnsanlığı düzelten dindir. Musibet, felâket zamanlarında din kadar insanı iyileştirecek bir şey yoktur. İnsanın en korkunç zamanında imdadına koşacak din nimetinden başka hiçbir şey düşünülemez. Dünyanın güç yetmez belâlarına, bunca elem ve kederlerine ancak din kuvvetiyle karşı konulur. Din her iyiliğın mayası, adalet ve insaniyetin gayesidir. Dinsiz bir insan içi çürümüş çınar ağacına benzer. Dinsizliğinden ne kendisi ne de milleti bir fayda görür. Belki ağaç kurdu gibi etrafını bozar durur. Çünkü Allah (c.c.) korkusu, din kaygısı bulunmayan insanda vicdan, ahlâk, sağduyu namına bir şey kalmaz. Dünya başına zindan kesilir. Dinsizlik ateşini her tarafını sarar. Bu kadar genişliğiyle dünya ona darlaşır. Gece durağı, gündüz oturağı olmaz. Karanlık gecede fırtınaya tutulmuş, dümensiz gemi gibi döner durur. Sonunda kendini öldürmekle yaşamına nihayet verir. Âlem de belâsından kurtulur.

Çocuklar! Buraya gelinceye kadar insanlara yaşamak için bir dinin lâzım olduğu kesin şekilde anlaşıldı. Fakat insanları kurtaracak, dünya ve ahiret mutluluklarına erdirebilecek hangi dindir? Şurasını ayıralım. Âdem babamızdan zamanımıza kadar gelip geçen insanlar arasında doğru, eğri nice dinler meydana gelmiştir. Fakat Efendimizin (s.a.v) bizlere öğretmiş olduğu din bütün dinlerin en mükemmeli ve en üstünüdür. Kur'an'ı Kerim'de Âli İmran Suresinin 19 uncu ayetinde şöyle buyrulmaktadır:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

Şüphesiz Allah katında din, İslâm'dır.

Evlâtlarım!

Efendimizin (s.a.v) inanışta, eylemde, ahlâkta bizlere beyan ettiği; ulaştırdığı şeylerin tamamına birden din denir. İman, İslâm, şeriat, millet, mezhep adlarıyla da anılır. Bunların lafızları başka başka olsa da mânâları birdir. Vaktiyle dedelerimizin yükselmeleri, ilerlemeleri hep din ve adalet sayesinde idi. Şimdi de bu nimetleri elimizden kaçırmamız din zayıflığından, inanç gevşekliğinden, ahlâk bozukluğundan, cehaletten ileri gelmektedir. Çünkü inancı bütün, ameli güzel, ahlâkı düzgün olmayanlar dindar olamazlar. Yaşamak için dindar olacağız. Dindar olabilmemiz için herhâlde inancımız, eylemlerimiz, ahlâkımız Efendimizin (s.a.v) tarif buyurduğu gibi olacaktır. Böyle olmaya çalışmadıkça bizim için kurtuluş mümkün değildir.

Yirminci asır medeniyetinde dini leke saymak gaflet ve cehâlet eseridir. Din bizim için kaynak nimettir. Üstün saflık ve mutluluktur. Şu hâlde bu dini sevip yolunda olacağız. Din ile yaşayıp din ile ölmenin en iyi bir emel, çok doğru bir fikir olduğuna inanıp bu uğurda ölünceye kadar koşmalıyız. Zira din elde edilince vatan da millet de kurtulacaktır. Din gidince vatan lafı, millet sözü mümkün değil bizi kurtaramayacaktır. Çünkü bütün Müslümanları birbirlerine bağlayan, cedit kardeş eden, kavimlik davalarına son verdiren aziz dinimizden başka bir şey değildir. Allah'ımız, peygamberimiz, dinimiz, kitabımız, Kâbe'miz, gayemiz, düşüncemiz bir olunca Türklük, Araplık, Kürtlük, Lazlık gibi sıfatların yeri kalmaz. Bu sıfatlarla övünme hakkımız olmadığı gibi onları aşağılamaya da hak kazanmış değiliz. Bütün Müslümanların milleti birdir. Her Müslüman dininin oğludur, kızıdır. Onun içindir ki Türk olup da Müslüman olmayanlar bizim yabancımızdır. Fakat Müslüman olanlar

hangi ırktan olursa olsun kardeşimiz, dostumuzdur. Onlar için hiçbir fedakârlıktan sakınmayacağız vesselâm.

Müslüman

Evlâtlar!

İşte dersinizin başında bir kelime daha. Bu kelimeye dikkatle bakınız. Bu ismi tamamıyla kendinize mâl etmeye çalışınız. İnsan kuru lafla tam bir Müslüman olamaz. Gerçi “Amentü” nün mânâsına inanan "La İlähe İllallah Muhammeden Resulullah" diyen şeriata göre Müslümandır. Biz onu kardeşimiz bilir, namazını kılar, Müslüman kabristanlığına gömeriz. Lâkin iyi bir insan, tam bir Müslüman olmak için bakınız neler lâzımdır.

Evvelâ haksız olarak kimseyi incitmeyiniz, malına, canına, ırzına göz dikmeyiniz. Bir insanı aldatmak, ona hile yapmak, onun zararına kastetmek hayalimizden bile geçmeyecek. Allah (c.c.) korkusu bütün organlarımıza hâkim olan yüreğimizde yer tutacak. O derece ki o korku ve

haşyet vücudumuzun her yerinde görünecek. El, ayak, göz, kulak vesair organımız Rabbimizin (c.c.) haram kıldığı şeylere kesinlikle cesaret edemeyecek.

Elimizden gelen iyiliklere koşacağız. Fakirleri sevip muhtaçlara yardım edeceğiz. İhtiyarlara hürmet, âlimlere saygı, küçüklere merhamet, dargınları barıştırmak değerli vazifelerimiz-dendir. Hatta dinimiz küsleri görüştürmek için yalan söylememize bile müsaade etmiştir. Daha bunlarla işi bitiremedik. Hiçbir vakit gönlümüzde haset, kin, düşmanlık, buğz, nefret bulunmayacak. Arkadan çekiştirmeyeceğiz. Gıybet etmeyeceğiz. Kötü söz sarf etmeyeceğiz. Daima doğru söyleyeceğiz. Sözümüzde duracağız. Her ne olursa olsun emaneti saklayacağız. Dulları koruyup, öksüzleri esirgeyeceğiz. Erkeklikte ar ve ayıp sayılan pintiliği, korkaklığı semtimize uğratmayacağız. Fakat âhireti sevip hesabından korkmanın da Müslümanlıkta ayrıca bir vazife olduğunu unutmayalım.

Bütün Müslümanları kardeş bileceğiz. Hangi milletten olursa olsun kardeşliğimizin ana-baba bir kardeşlikten daha kuvvetli olduğuna inanacağız. Kardeşlerimiz uğrunda değil mallarımızı, kıymetli canımızı fedadan çekinmeyeceğiz. Tek bir Müslümanın malını, ırzını veya canını muhafaza yolunda can verenin âhirette şehitler arasında bulunacağına îman edeceğiz.

Kardeşlerimize bilmediklerini öğreteceğiz. Her birine iyilikle emredip fenalıktan vazgeçirmeye çalışacağız. Kendi nefsimiz için sevdiğimizi kardeşlerimiz için de seveceğiz. Hoşumuza gitmeyenleri onlar için de uygun görmeyeceğiz. Sevinçleriyle sevinip, üzüntüleriyle üzüleceğiz. Ağlayanların gözyaşlarına acıyıp dertlerine ortak olacağız.

Efendimiz (s.a.v) bütün Müslümanları bir vücuda benzeterek şöyle buyuruyor:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا
اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحَمَى

Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücadun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.²

İşte nasıl ki organlarımızın biri acıdığında bedenimizin her tarafı birden yanar, gözlerimize uyku girmez, Efendimiz (s.a.v) Müslümanların da hep böyle olması gerek buyuruyor. Bir başka hadis-i şerif şöyledir:

الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا

“Mü'minin mü'mine karşı durumu, bir parçası diğer parçasını sımsıkı kenetleyip tutan binalar gibidir.” Hz. Peygamber (s.a.v) bunu açıklamak için, iki elinin parmaklarını birbiri arasına geçirerek kenetledi.³

İşte Peygamber Efendimiz (s.a.v) Müslümanlara birbirlerini tutmakta, kucaklamakta, birbirlerini bağlayan bir binanın kısımları yani kereste ve taşları gibi olmalarını tavsiye ediyor. Mutlulukla yaşamamız için herhâlde böyle olmamız lâzımdır.

² Müslim, Birr 66; Nevevî, Riyâzü's-Sâlihîn 226.

³ Buhârî, Salât 88, Mezâlîm 5; Müslim, Birr 65; Nevevî, Riyâzü's-Sâlihîn 226. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 18; Nesâî, Zekât 67.

İşte Evlâtlar, şirazesini sökülmiş kitap yaprakları gibi darmadağın olmamızın sebebi dinimizin tarif ettiği, Efendimizin (s.a.v) arzu buyurdukları gibi bir Müslüman olamamızdır. Eğer bütün Müslümanlar şu derste bellediğimiz gibi Müslüman olsalardı, arkamızı kim yere getirebilir, hangi düşman bizi yenebilirdi?

Göreyim çocuklar sizi! Bu kıymetli sözler, paha yetmez cümleler kitapta okumakla kalmayın. Yüreklerde nakşolsunlar da hayırlı evlât, hakiki Müslüman olup İslâmiyet'i yaşatınız, geçmişlerimizi yâd edersiniz, vesselâm.

Ana-Baba

Çocuklar!

Yan yana iki isim daha karşınıza çıkıyor. İnsan ilk sevilmeğe başladığında bu isimleri diline dolar. Ana diye mırıldanır. Onu gözünün önünden ayırmak istemez. Bir saat ayrılığa dayanamaz. Çünkü dokuz ay karnında gezdiren, nice zahmetlerle doğuran anadır. Elimiz ermez, gözümüz görmez, çırılçıplak dünyaya gelip ağlarken bizleri pislikten kurtaran, bizleri saran, kucağına alan, aşk ile besleyen analarımızdır. Gece, gündüz başımızda dönen, kırımızı yıkayan, senelerce lâzımlığımızı döken, gecelerce uykusuz kalan, rahat yüzü görmeyen, beşiklerimiz üzerinde sabahlayan yine onlardır. Yıllarca kahrımızı çektiler, başımıza kakmadılar. Pisliğimizi temizlerken burun kıvrımadılar. Yüz ekşitmediler. Hiç incinmemizi istemediler.

Öte yandan babalarımız ise çalıştılar, çabaladılar. Evimizi, yatağımızı hazırladılar. Giyeceğimizi, yiyeceğimizi topladılar. Bütün eksikliğimizi tamamlamaya koştular. Ölünceye kadar her derdimize göğüs gerdiler. Görüyorsunuz ya bizim hayatımıza sebep olan, bu şükrü ödenmez hizmetleri bizlere yapan insanlara dilimizde "ana" ve "baba" denir. Bizler gece gündüz hizmetlerinde koşup omuzlarımızda gezdirsek haklarını ödeyemeyiz. Gördüğümüz iyiliklerin karşılığını veremeyiz. Şu hâlde Rabbimiz ve Efendimizden (s.a.v) sonra büyük bileceğimiz, kulları, köleleri olacağımız, sözlerinden çıkmayacağımız ancak ana-babalarımızdır. Rabbimiz ana ve babaya iyilik etmemizle ilgili sıkı emirler veriyor. Öf demekten bile bizleri menediyor. Bakınız Kur'an'ımızda, İsrâ Sûresi 23 ve 24. ayet-i kerimelerde ne buyruluyor:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَاحْفَظْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf!” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: “Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı.

Evlâtlarım!

Gördüğünüz gibi Allah Teâlâ “Ey Âdemoğlu! Eğer ananız, babanız hastalıkları veya ihtiyarlıkları sebebiyle kendilerini tutamayıp da temizliğe muhtaç olurlarsa sakın yüz ekşitme, burun kıvrırma, kaba söz söyleme, tatlı

sözlü, güler yüzlü ol, alçak gönüllü ol, hâllerine acı, merhametli ol, sana yaptıklarımı unutma, öldüklerinde bağışlanmaları için dua et” buyuruyor.

Bir hadis-i şerif şöyledir:

وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «أَلَا أَنْبِئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟ قُلْنَا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ : « الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ » وَكَانَ مُتَكِنًا فَجَلَسَ ، فَقَالَ : « أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ ، وَشَهَادَةُ الزُّورِ » فَمَارَالَ يُكْرِرُهَا حَتَّى قُلْنَا : لَيْتَهُ سَكَتَ

Ebû Bekre Nüfey İbni Hâris radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “*Büyük günahların en ağırını size haber vereyim mi?*” diye üç defa sordu. Biz de “*Evet, yâ Resûlallah.*” dedik. Resûl-i Ekrem “*Allah’a şirk koşmak, ana babaya itaatsizlik etmek*” buyurduktan sonra, yaslandığı yerden *doğrulup* oturdu ve “*İyi dinleysin, bir de yalan söylemek ve yalancı şahitlik yapmak*” buyurdu. Bu sözü durmadan tekrarlardı. Daha fazla üzülmesini istemediğimiz için keşke sussa, diye arzu ettik.⁴

Evlâtlarım!

Karısının keyfi için anasını gücendirenler lânetlidirler. Bu son nefeste dilin tutulup şahadet getirmesine mâni günahlar arasında sayılıyor. Çünkü ananın hakkı daha çoktur. Baba dördüncü derecede kalır. Ana-babaya karşı borcumuz, vazifelerimiz şunlardır:

1. Muhtaç olurlarsa yedirip giydirmek.

⁴ Buhârî, Şehâdât 10, Edeb 6, İsti'zân 35, İstitâbe 1; Müslim, İmân 143; Nevevî, Riyâzü's-Sâlihîn 1554. Ayrıca bk. Tirmizî, Şehâdât 3, Birr 4, Tefsîru sûre (4) 5.

2. Hizmetlerinde bulunmak.
3. Çağırıldıklarında hazır olmak.
4. Dinimiz tarafından yasaklanmayan sözlerini dinlemek (itaat etmek).
5. Birlikte giderken arkalarından gitmek.
6. Adlarıyla çağdırmamak.
7. Karşılarda edepli oturmak.
8. Yumuşak söz söylemek.
9. Nefsimiz için sevdiğimizi onlar için de sevmek.
10. Dünya ve ahiret iyilikleri için dua etmek.

Evlâtlarım!

Buraya gelinceye kadar ana-baba kimdir, bunlara karşı borcumuz nelerdir, bellediniz. Şimdi de evlât onlardan neler istiyor onu bilelim.

Evlâdın babası üzerinde üç hakkı vardır:

1. Evlâdına güzel ve dinen uygun görülen isim koymak.
2. Aklı ermeye başladığında dinini, dünyasını öğretmek.
3. Büyüdüğü zaman evlendirmek.

Bu hakları gözetmeyen babanın evlâdından hürmet beklemeşi fazla, iyilik ve yumuşaklık umması mânâsızdır. Kızlarımıza da ev işlerini, eşleriyle güzel geçinmenin yolunu öğretmek anaları üzerinde bir borçtur. İhmâl edilmeyecek bir haktır. Bizim büyük analarımızın kızlarına nasihatleri altınla yazılmaya, kulaklara küpe olmaya lâyıktır. Derlermiş ki:

"Kızım! Gizlendiğin yuvadan çıkıp bilmediğin bir dōşeğe giriyorsun. Alıştığın bir aileden ayrılıyor, alışmadığın bir adama varıyorsun. Sen onun için alçak gönüllü olmakta yer gibi ol ki o da

sana af ve iyilikte gök gibi olsun. Olgunlukla teslim olup emrine tamamıyla uymada cariye (köle) gibi ol ki efendin de senin hizmetinde köle gibi davransın. Hiçbir konuda onu zorlama ki gönlünden düşmesin. Sebepsiz olarak uzaklaşma ki unutulmayasın. Yaklaşmanı isterse yanaş, uzak olmanı isterse geri dur. Gözünü, kulağını, burnunu koru. Senden iyi koku alsın. Tatlı söz duysun. Güzelliğine baksın. Öfkeli zamanda sus. Kızgınlığını sessizlikle dengele. Ayıplarını açma. Şikâyetle bulunma. Sırlarını gizle. İyiliklerini söyle. Muhabbetini kazan. Sıkıntı vermekten sakın. İncitmek ve muhabbet bir gönülde bir araya gelmez. Eziyet gelince muhabbet uçar, dirlik kalkar. Yaşamının tadı kaçır. Aranızda fitne uyanır, Nefret çoğalır. Ayrılık yüz gösterir, vesselâm."

Rabbimiz bu gibi yüksek fikirli sözleri, mânâlı konuşan analarımızı çoğaltsın. Kızlarımıza iyi bir insan, tam Müslüman analar olmayı bahşetsin. Âmin.

Akraba

Sevimli Oğullar!

Bu dersinizde biraz da şu kelimeyi anlatmak ve bu kimselere karşı vazifelerimizi tanıtmak isterim. Müslümanlarımızın bu konuda ihmâlleri ve cehâletleri yüzünden İslâm âlemi nice zararlar görmekte, İslâm bağları gevşemektedir. Dikkat yeridir, gözünüzü açınız! Bu cevherleri yürek ortasında saklayınız. Ana-baba tarafından hısımlarımıza dinimizde "akraba" denir. Bunlar kitaplarımızda üç kısma ayrılmıştır:

1. Anne, baba, dedeler, neneler, oğullarımız, (kızlarımız) ve onların evlâtlarıdır.
2. Kardeş, kardeş çocuğu, amca, dayı, hala, teyze, sütanne, sütbaba, sütkardeş, süt amca/ dayı/teyze/halalarımız, baba-dede haremleri (üvey anne ve üvey neneler) ve onların oğul ve gelinleridir.
3. Amca/hala/dayı/teyze çocukları gibi nikâhları haram olmayanlar bulunurlar.

Birinci ve ikinci sınıflara tarif edilecek biçimde ziyaret etmemiz mutlaka vâciptir. Terki haramdır, günahtır. Üçüncüleri ziyaret mendubtur. Yani işleyen sevap kazanırken terk edenler mürüvvetsizlik etmiş olur. Şimdi de sıla-i rahim konusunu anlayalım.

Evlâtlar! Akrabalık haklarını korumak ve Rabbimizin (c.c.) emri, Efendimizin (s.a.v) sünnetini işlemek niyetiyle akrabamızı ziyaret etmeye, onları selâmlamaya, gücümüz var ise onlara hediye vermeye, onların iyiliğini isteyip, müşküllerini ortadan kaldırmak için çalışmaya, gözle görünmeyen dünyamızı mektuplarımızla, selâmlarımızla bildirmeye

dinimiz dilinde "sıla-i rahim" denir. Sıla-i rahim bütün Müslümanlar üzerine farz kılınmıştır. İhmâl edenler büyük cezalar, ağır azaplar görecektir. Çünkü bu emrin terki Müslümanlar arasında birbirini sevmeyi, gözetmeyi kaldırır. Birleşmeye mâni olur. Günden güne birbirimize yabancı oluruz. İslâm birliği bozulur. İslâmiyet temelinden sarsılır. Bunca noktalardan dolayıdır ki (akraba olmayan) Müslümanlar arasında bile birbirlerini ziyaret ve selâmlaşmanın ihmâli dinen uygun görülmemiştir. Sıla-i rahim dinimizde gayet önemli olduğundan pek çok ayet ve hadisle ile kıymeti anlatılmıştır.

Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdular:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُمَدَّ لَهُ فِي عُمْرِهِ، وَيُوسَّعَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُدْفَعَ عَنْهُ
مَيْتَةُ السُّوءِ، فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَلْيَصِلْ رَحِمَهُ

“Her kim ömrünün uzatılmasını, rızkının genişletilmesini ve kötü ölümün kendisinden uzak tutulmasını arzularsa Allah’tan korksun ve sila-i rahim yapsın.”⁵

Görüldüğü üzere Efendimizin (s.a.v) buyurduğuna göre sila-i rahim ömrü ziyadeleştirir, rızkı artırır. Akrabayı sevindirir. Güzel lütfâ, Allah’ın (c.c.) rızasına vesile olur. İnsanı kötü ölümden kurtarır. Belâyı ortadan kaldırır. Sahibini hayırlı insan kılar. Kıyamette göğün en yüksek katının gölgesine çeker. Cehennemden uzaklaştırır. Hesabı kolaylaştırır. Cennete ulaştırır.

⁵ Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, cilt: 2, sayfa: 387 (1213); Taberânî, el-Mu‘cemü’l-Evsa‘, cilt: 3, sayfa: 233 (3014).

Sıla-i rahim için belirli bir zaman yok ise de faziletli olan akrabayı cuma günleri veya ayda bir ziyaret etmektir. Hürmet ve ikramda amca, dayı ve büyük kardeş baba derecesinde; teyze, hala ve büyük kız kardeş ana makamında tutulacaktır.

Efendi Oğullarım!

Sıla-i rahimin ne büyük bir ibadet, terkinin de ne büyük bir kabahat olduğunu anladınız ümidindeyim. Göreyim sizi! Bu nasihatleri tutasınız, lütuf ve bağışlanmaya ulaşasınız.

Muallim-Hoca

Bu dersinizde Şu iki kelimeyi açıklamak, bunlara karşı vazifelerimizi üretmek isterim. "Muallim" kelimesi Arapçadır. Üretici, belletici demektir. "Hoca" Farsçadır. Birçok mânâları var ise de dilimizde muallim kelimesine denk tutulmuŐtur. Muallim denince okutan, yazdıran hatırımza geldiği gibi; hoca adı anılınca yine aynı mnyı hatırlarız. Dilimizde kullanılması pek eskidir.

Evlâtlar!

Sözün kısası bizi okutup yazdıranlara ne isim verilirse verilsin bizim onlara karşı vazifemiz büyük, borcumuz çoktur. Çünkü bizim üzerimizde hakları ana-baba haklarından daha fazladır. Çünkü hocalarımız ruhlarımızı besliyor, nefislerimizi terbiye ve ıslah ediyor. Bizlere Rabbinizi, Peygamberinizi, dinimizi, dünyamızı üreten onlardır. ÇalıŐkan talebelerini sever, evltlarından üstün tutarlar. Bizi okutmasalar hayvanlardan ne farkımız olurdu? Şu hâlde hocalarımızı ana-babamız kadar seveceğiz. İyi düŐünürsek daha fazla sevmemiz lâzımdır. SayĐı ve hürmet göstermemiz vâciptir. Önlerinde yürümek, makamlarında oturmak, yüzlerine gülmek, gönüllerini kırmak asla câiz değildir. KarŐılarında edepli oturup, izinleri olmadıkça huzurlarında laf etmeyeceğiz. Hocalarına hürmet etmeyenler verim alamazlar. Dünyada da âhirette de okuduklarımızın hayrını, bereketini bulamazlar.

İmam-ı Ali (radıyallahu anh) efendimiz "*Bana bir harf üretenin ben kölesiyim. Dilerse azd etsin, isterse kapısında tutsun.*" buyurmuşlardır. Muhtaç olduğumuz bir meseleyi bize üretenler, dinde

babamız, dünya ve âhirette ulumuzdur. Öğrettikleri her bir harf karşılığında bin kuruş da verilse yine haklarını ödeyemeyiz, denmiştir.

Edep ve hürmetimiz yalnız ders aldığımız hocalara yönelik olmamalıdır. Din uğrunda çalışan âlimlerimizi, bilip bilmediğimiz bütün Müslümanları yüceltmek vazifemizdir. Müslümanların ihtiyarlarını baba-ana; gençlerini kardeş makamında tutup mertebelerince hürmet etmemiz lâzımdır. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوقِرْ كَبِيرَنَا

Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze hürmet göstermeyen bizden değildir.⁶

Yine Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

لَيْسَ مِنَّا إِلَّا عَالِمٌ أَوْ مُتَعَلِّمٌ

Âlim olmayan veya ilim öğrenmeye çalışmayan bizden değildir.⁷

Görüldüğü üzere Efendimiz (s.a.v) ihtiyarları yüceltmeyen, küçüklere acımayan, âlimlerimize hürmet etmeyen bizden değildir buyurmuşlardır. Bu kıymetli sözleri dikkatle okuyup, tamamıyla uygulamaya koşunuz ki dünya ve ahiret mutluluklarını elde edesiniz. Şeref ve hürmetlere eresiniz.

⁶ Tirmizî, Birr, 15; Buhârî, el-Edebü'l-Müfred 358; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, cilt: 11, sayfa: 449 (12276)

⁷ Deylemî, Firdevsü'l-Ahbâr, cilt: 3, sayfa: 419 (5279); Suyûtî, el-Fetħu'l-Kebîr, cilt: 3, sayfa: 64 (10330); Müttakî el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl, cilt: 10, sayfa: 168 (28871).

Komşu

Muhterem Evlâtlar!

Komşularımız hakkında ne gibi vazifelerimiz vardır sizlere tanıtmak isterim. Çünkü birçok işlerimizde görülen ihmâllerimiz gibi bu konuda da eksikliklerimiz vardır. Komşu haklarını gözetenlerimiz azalmıştır. Hâlbuki ki Kur'an'da uzak ve yakın komşularımıza iyilikte bulunmak ile emir olunduk. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur

مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورِنِي

*Cebrâîl bana daima komşu hakkını tavsiye edipdurdu. Neredeyse komşuyu komşuya varis kılacak sandım.*⁸

Komşularını gücendirenlerin, evlerinden hayır ve bereketin kalkacağını, komşularını hoşnut edenlerin ise Allah'ın (c.c.) bağışlamasına ulaşacaklarını söylerdi.

وَأَحْسِنْ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا

*Komşuna ihsanda bulun ki mümin olasın.*⁹

Bir başka hadis-i şerif şöyledir.

مَنْ أَعْلَقَ بَابَهُ دُونَ جَارِهِ مَخَافَةً عَلَى أَهْلِهِ وَمَالِهِ فَلَيْسَ ذَاكَ بِمُؤْمِنٍ،
وَلَيْسَ بِمُؤْمِنٍ مَنْ لَمْ يَأْمَنْ جَارَهُ بَوَائِقَهُ، أَتَدْرِي مَا حَقُّ الْجَارِ؟ إِذَا
اسْتَعَاثَكَ أَعْتَبْتَهُ، وَإِذَا اسْتَفْرَضَكَ أَفْرَضْتَهُ، وَإِذَا افْتَقَرَ عُدْتِ عَلَيْهِ، وَإِذَا

⁸ Buhârî, Edeb 28; Müslim, Birr 140-141. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 28

⁹ Tirmizî, Zühd 2; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, cilt: 13, sayfa: 458 (8095); Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, cilt: 7, sayfa: 125 (7054).

مَرَضَ عُدَّتُهُ، وَإِذَا أَصَابَهُ خَيْرٌ هَنَأْتُهُ، وَإِذَا أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ عَزَّيْتُهُ، وَإِذَا
مَاتَ اتَّبَعْتَ جِنَازَتَهُ، وَلَا تَسْتَطِيطُ عَلَيْهِ بِالْبِنَاءِ تَحْجُبُ عَنْهُ الرِّيحَ إِلَّا
بِإِذْنِهِ، وَلَا تُؤْذِيهِ بِفُتَارٍ قَدْرِكَ إِلَّا أَنْ تُعْرِفَ لَهُ مِنْهَا، وَإِنْ اشْتَرَيْتَ فَآكِهَةً
فَآهِدِ لَهُ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَأَدْخِلْهَا سِرًّا، وَلَا يَخْرُجُ بِهَا وَلَدُكَ لِيَعْيِظَ بِهَا وَلَدَهُ

Bir kişi, ehline ve malına gelecek kötülükten korktuğu için kapısını komşusuna kapalı tutmak zorunda kalıyorsa, o komşu, gerçek mü'min değildir. Aynı şekilde şerrinden emîn olunmayan komşu da gerçek mü'min değildir. Komşu hakkının ne olduğunu biliyor musun? Senden yardım dilediğinde yardım etmen, borç istediğinde vermen, muhtaç olduğunda ihtiyacını görmen, hastalandığında ziyaret etmen, bir hayra kavuştuğunda tebrik etmen, musibete uğradığında tâziyede bulunman, öldüğünde cenâzesine katılman, izni olmadıkça binânı onun binâsından daha yüksek yapıp rüzgârına mâni olmaman, çorbandan az da olsa ona da göndermek sûretiyle tencerenin kokusuyla onu rahatsız etmemendir. Bir meyve satın aldığında ona da hediye et. Eğer bunu yapamazsan meyveyi evine (komşuna göstermeden) gizlice getir. Onu çocuğun da dışarı götürüp, komşunun çocuğunu özendirmesin.¹⁰

Sevgili Efendimiz (s.a.v) bu kıymetli sözleri, mânâlı ifadeleriyle yalnız biz Müslümanları değil bütün insanları minnettar eylediler.

Rabbimiz! Bizi bu nasihatlerle amel edenlerden eyle! Âmin.

¹⁰ Beyhakî, Şuabü'l-İmân, cilt: 12, sayfa: 104 (9113).

Karı-Koca

Çocuklar!

Gözlerinizi bir de şu iki kelimeye çeviriniz. Bu dersimiz de gayet önemli, son derece lüzumludur. Sizin için bu ders gelecekte bir mutluluk rehberi, engeli ise felâket olacaktır. Türkçemizde karı/koca veyahut

efendi/hanım diye ad verdiğimiz erkek ve kadına Şeriat lisanında zevc/zevce denir.

Rabbimiz kıyamete kadar insanoğlunun devamını istediğinden bizleri erkek ve diŐi olarak yarattı. Birlikte çalıŐmamız, yeryüzünü imar etmemiz için evlenmemizi, karı/koca olmamızı emretti. Lâkin bizim çiftleŐmemiz hayvanlar gibi değildir. BaŐımız Şeriata bağlıdır. Evliliği Efendimizin (s.a.v) sünneti olarak görüp, ona göre evlenip dinimizin belirlediği vazifelere uyacağız. Kadının da erkeğin de ayrı ayrı vazifeleri vardır. Her biri haddini bilir, vazifesini yerine getirirse muhabbet kökleŐir. İliŐki kuvvet bulur. Mutluluk güneŐi baŐlarında döner. Bolluk ve bereket kapılarından taŐar. Çoluk ocuk bolluk içinde yaŐarlar. Her günleri düğün, bayram olur. Lâkin bir taraf vazifede kusur eder, haddini bilmezse bu Őereflerin yerinde yeller eser. Saadet kuŐu yuvadan uçar. O evden dirlik kaar. Fitneler baŐkaldırır. Ayrılık yüz gösterir.

Şu hâlde her iki tarafın vazifelerini yerine getirmesiyle ileride iyi bir aile meydana getiresiniz. Yararlı evlât yetiŐtirip devlet ve millete usulünce hizmet edenlerden olasınız.

Zevcin (Kocanın) Vazifeleri

1. Vazife: Zevcin (kocanın) birinci vazifesi ölünceye kadar geçineceği kadını, yoruluncaya kadar aramaktır. Kızın yüz güzelliğinden evvel dinini, ahlâkını yoklar. Aslını, neslini sorar. İffet ve namusunu dinler, soruşturur. Bu yönleri uygun birini bulduğunda evlenmekte tereddüt etmez. Malını, servetini sormaz. Bu aranılan özelliklere ek olarak hanım adayı engin, güzel ve soylu ise elbette diyecek bir şey kalmaz. Nur

üzere nur, sevinç üzerine sevinç olur. Fakat gençlik, çapkınlık edip de modaya yönelir, Avrupa kültürü severse; yalnız güzelliğine göz diker, zenginliğini ararsa; baştan vazifesinde kusur etmiş olur. Eliyle başını ateşlere yakmış olur. Dünyasını sel, dinini yel götürür. Her biçimde zarar gören olur. Gözünüzü açınız. Evlenmenin dikkat yeri, en nazik noktası, arayıp seçme zamanıdır.

2. *Vazife*: Zevç münasip bir eş bulup yuva kurduktan sonra çoluk çocuğun her eksikliklerini bulup götürecektir, eşinin çarşıda, pazara gezmesine fırsat vermeyecektir. Zaten şeriatımızda kadının geçim parası, elbisesi gibi ihtiyaçlarını gidermenin erkek üzerine farz kılınmasının hikmeti budur. Kendisi kahvelerde paslanıp da karısı el hizmetinde koşturan erkekler, kadın kazansın da ben yiyeyim diyen alçaklar, şeref ve namuslarına veda eden erkeklerdir. Dini iflas etmiş, ahlâk düşkünü, insaniyet düşmanı alçaklardır.

3. *Vazife*: Zevcenin inancını, ibadetini, ahlâkını yoklayıp, kusurlarını düzeltip, bilmediklerini öğretmektir. Rabbimizin (c.c.) bu konuda erkeklere kesin emirleri, sık uyarıları vardır. İhmâl edip maddi ve manevi kayba düşenlerin cezaları ağırdır.

4. *Vazife*: Helâlinden yedirip, giydirmektir.

5. *Vazife*: Zulmetmemektir. Unutmamalıdır ki; Efendimizin (s.a.v) ümmetlerine en son vasiyeti, sonsözü; beş vakit namaza devam etme, kölelerin haklarını gözetme ve kadınları idarede adaletli olunmasından ibaret idi.

6. *Vazife*: Kadınların sinirleri zayıf, akılları eksik olmakla, öfkeli zamanlarında kendilerine sahip olamayarak aşırı laflar söyleyebilirler. Bu aşırı laflara kulak vermemek, sabır ve tahammül etmek lâzımdır.

Efendimizin (s.a.v) ikinci halifesi Ömer'ül Faruk hazretlerine bir Müslüman, eşinden dolayı şikâyete gelmişti. Halifenin eşi Ümmü Gülsüm hiddetlenmiş ağzına geleni söylüyor, Halife de aldırılmıyordu. Bu hâle vâkıf olan adamcağız hemen sıvışmak istediğinde, Halife çağırıp neden döndüğünü sorunca "*Ben kendi karımdan davacı gelmiştim; sizin de aynı belâya uğradığınızı görünce çekip gitmeye mecbur oldum.*" dedi. Halife o zaman buyurdu ki: "*Eşimin bana karşı birçok iyiliklerinden ötürü kusurlarını affeder, laflarına sabrederim. Çünkü evimin bekçisi, malımın gözcüsüdür. Kırımı yıkar. Elbisemi diker. Evimi düzenler. Çocuğumu emzirir. Aşımı, ekmeğimi pişirir. Daha başkaca yararları çoktur.*" Bu mânâlı sözleri pür dikkat dinleyen davacının şişkinliği geçmiş, "*Benim hâlim de böyledir. Ben de kusurlarımdan geçtim.*" deyip eşinin suyuna gitmiştir (radiyallahu teâlâ anhuma).

İşte bu gibi büyüklük ve erdemler hep dinimizin vermiş olduğu güzel terbiye ve Peygamberimizin (s.a.v) öğretmiş olduğu idare usullerinin eseridir. Ahlâkını bozmayacak derecede kadına şaka yapmak, lâtife etmek sünnettir. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيُعْجَبُ مِنْ مُدَاعَبَةِ الرَّجُلِ زَوْجَتَهُ وَيَكْتُئِبُ لَهُمَا بِذَلِكَ
أَجْرًا، وَيَجْعَلُ لَهُمَا بِذَلِكَ رِزْقًا حَلَالًا

*Hanımı ile şakalaşanı Allahü Teâlâ sever, ikisine de sevap verir,
rızkılarını helâlinden artırır.*¹¹

Evlâtlar!

Günah olmayan yerde kadınları arzularına bırakmanın güzel geçinmeye vesile olacağı söylenmiştir. Bununla beraber kadının her çektiği yere gidip de hakemliği, efendiliği elden kaçırmak da asla doğru olamaz. Çünkü kadınların hilelerinden sakınmakla emir olunduk. Bizden evvel ümmetlerin başlarına gelen felâketlerin hep kadınlar yüzünden geldiği, hatta birçok İslâm hükümetlerinin mahvolup gitmelerine sebep oldukları sabit ve muhakkaktır. Sözün kısası dinimize de dünyamıza da zarar vermeksizin kadınları güzel idarenin, iyi geçinmenin yollarını bulmak biz erkeklerin vazifesidir. Bu hususta ihmâl ve gafletimiz hiçbir sebeple uygun olamaz.

Kocaların Eşleri Üzerinde Hakları

İkinci halife Ömer'ul Faruk efendimizin oğlu Abdullah (radiyallahu teâlâ anhumâ) buyuruyorlar ki: Bir gün Efendimizin (s.a.v)

¹¹ Deylemî, Firdevsü'l-Ahbâr, cilt: 1, sayfa: 160 (591), Suyûtî, el-Câmiu's-Sagîr ve Ziyâdeh3582 / el-Camiü'l Ehadis, cilt: 8, sayfa: 183 (7089) İbn Lâl'in Mekârimü'l-Ahlâk kitabından naklen; Gümüşhânevî, Râmûzü'l-Ehâdis 1239.

huzuruna bir kadın gelip kocanın karısı üzerinde olan hakları nedir diye sordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyurdu ki:

لَا تَمْنَعُهُ نَفْسَهَا وَإِنْ كَانَتْ عَلَى ظَهْرٍ قَتَبٍ، وَلَا تُعْطِي مِنْ بَيْتِهِ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ فَعَلَتْ ذَلِكَ كَانَ لَهُ الْأَجْرُ وَعَلَيْهَا الْوِزْرُ، وَلَا تَصُومُ يَوْمًا تَطُوعًا إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ فَعَلَتْ ذَلِكَ أَثِمَتْ وَلَمْ تُوجَرْ وَلَا تَخْرُجَ مِنْ بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ فَعَلَتْ لَعْنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ مَلَائِكَةُ الْعُضْبِ وَمَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ حَتَّى تَتُوبَ أَوْ تُرَاجِعَ " قِيلَ: فَإِنْ كَانَ ظَالِمًا؟ قَالَ: " وَإِنْ كَانَ ظَالِمًا "

Kadın, kocası onu çağırdığında, kocasını bundan menetmemeli, devenin semeri üzerinde bile olsa inip onun arzusunu yerine getirmelidir. Kocasının izni olmaksızın onun evinden bir şey vermemelidir. Eğer böyle yaparsa kocasına ecir kendisine günah vardır. Kocasının izni olmaksızın nafile oruç tutmamalıdır. Eğer tutarsa günah işlemiş olur ve bu amelden ecir de elde edemez. Kocasının izni olmadan evden çıkamaz. Eğer çıkarsa melekler, gazap melekleri ve rahmet melekleri, kadın bundan tevbe edinceye veya eve dönünceye kadar ona lânet ederler. Denildi ki: "Zalim biri olsa bile mi?" Buyurdu ki: "Zalim biri olsa bile."¹²

Kab b. Ahbar'dan rivayetle: *Kıyamet gününde kadınlara ilk önce namazından, sonra da kocalarının haklarından sorulacaktır.*¹³

Bir başka hadis-i şerif şöyledir:

إِذَا صَلَّتِ الْمَرْأَةُ حَمْسَهَا، وَصَامَتْ شَهْرَهَا، وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا، وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا: ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتَ

¹² Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, el-Müsned, cilt: 3, sayfa: 457 (2063);

¹³ Kab b. Ahbar'ın (r.a.) 'dan rivayet edilmiştir.

*Kadın, beş vakit namazını kılar, bir aylık orucunu tutar, namusunu korur ve kocasına itaat ederse ona: 'Hangi kapıdan dilerse oradan cennete gir' denir.*¹⁴

Peygamber Efendimiz (s.a.v) kendisine dahi secdeye izin vermemişken, kocanın karısı üzerindeki hakkını anlatmak için şöyle demiştir:

لَوْ كُنْتُ امْرَأًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا

*İnsanın insana secde etmesini emrederdim, kadının kocasına secde etmesini emrederdim.*¹⁵

Diğer bir güzel hadisinde de şöyle buyurmuştur:

حَقُّ الزَّوْجِ عَلَى زَوْجَتِهِ أَنْ لَوْ كَانَتْ قَرْحَةً فَلَحَسَتْهَا مَا أَدَّتْ حَقَّهُ

*Eğer koca tepeden tırnağa kadar irin saçan bir yara ile kaplı olsa da kadın kocasına yönelerek onu yalasa (yarasını diliyle temizlese) yine de hakkını eda etmiş sayılmaz!*¹⁶

Peygamber Efendimizin (s.a.v) böyle buyurmaları koca hakkının büyüklüğünü tarif etmek içindir. Bir kadın için nefsinin saklamak, kocasının malını korumak, Avrupa kültüründen, modadan çekinmek, zaruri olmayan şeyleri istememek, göreneğe kapılmamak, israftan kaçınmak, kocalarını haram kazanmaya mecbur etmemek, çocuklarına iyi

¹⁴ Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, cilt: 3, sayfa: 199 (1661). 46 (7480); el-Harâitî, İ'tilâlü'l-Kulûb, cilt: 1, sayfa: 79 (146).

¹⁵ Tirmizî, Radâ, 10; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, cilt: 5, sayfa: 208 (5116).

¹⁶ İbn Hibban, el-Müsnedü's-Sahîh, cilt: 9, sayfa: 472 (4164); Ayrıca bk. Bezzâr, el-Müsned, cilt: 15, sayfa: 219 (8634)

bir Müslüman terbiyesi vermeye çalışmak, çok lüzumlu vazifeler, hiç ihmal edilmeyecek işlerdir. Zamanımızda bütün Müslümanların perişanlıklarına başlıca sebep cehâlet ve dinden uzaklaşmaktır. Ancak ahlâkın bozulmasında ana kucağında yetersiz terbiye almamız da çok etkili olup büyük zararı görülmektedir.

Evlâtlar! Göreyim sizi! Uyanık bulununuz. Biliniz ki; bu konularda ufacık bir ihmâliniz, aile mutluluğunuzu yuvasından uçuracak, belâları başınıza üşüştürecektir. Vesselâm.

Yetim ve Yoksul

Çocuklar!

Dinimiz dilinde babasız kalana yetim; yiyeceğe, giyeceğe muhtaç olana da miskin denir. Bunlara da iyilik etmekle emir olunduk. Dul kadınları korumak, öksüzleri esirgemek, düşmüşlere yardım etmek ne güzel huylardır. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا

“Ben ve yetimi himâye eden kimse cennette şöylece beraber bulunacağız”¹⁷

buyurdu ve işaret parmağıyla orta parmağını, aralarını biraz aralayarak, gösterdi.

Yine Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

مَنْ مَسَحَ رَأْسَ يَتِيمٍ لَمْ يَمْسَحْهُ إِلَّا بِاللَّهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مَرَّتْ عَلَيْهَا
يَدُهُ حَسَنَاتٌ

*Bir kimse surf Allah rızası için bir yetimin başını okşarsa, elinin dokunduğu her saç teline karşılık ona sevaplar vardır.*¹⁸

Evlâtlarım!

Biliniz ki; dulları ve yetimleri koruyanlar, kıyamette arşın gölgesinde olacaktır. Onları yedirip, giydirenlere de ibadet eden, oruç tutan Allah (c.c.) yolundaki mücahitler kadar mükâfat vardır. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

تَوَاضَعُوا وَجَالِسُوا الْمَسَاكِينَ تَكُونُوا مِنْ كِبْرَاءِ اللَّهِ وَتَخْرُجُونَ مِنَ
الْكِبْرِ

*Mütevazı olunuz. Fakirlerle oturup kalkınız ki Allah'ın rahmetine mazhar büyük kullarından olasınız ve kibirden kurtulasınız.*¹⁹

¹⁷ Buhârî, Talâk 25, Edeb 24; Nevevî, Riyâzü's-Sâlihîn 226.

¹⁸ Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, cilt: 36, sayfa: 474 (22153)

¹⁹ Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, cilt: 8, sayfa: 197; Suyûtî, el-Câmiu's-Sagîr 3380

Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle dua etmiştir.

«اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مِسْكِينًا وَأَمْتِنِي مِسْكِينًا وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ
الْمَسَاكِينِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ «إِنَّهُمْ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا يَا عَائِشَةُ لَا تَرُدِّي
يَا عَائِشَةُ أَحْبَبِي الْمَسَاكِينَ وَقَرِّبِيهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ الْمُسْكِينَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ
يُقَرَّبُكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

“Allah’ım, beni miskin olarak yaşat, miskin olarak öldür ve kıyamet günü miskinler zümresiyle birlikte haşret.” bu duayı duyan, Hz.

Aişe validemiz niçin böyle dua ettiğini sorunca şöyle cevap vermiştir. “Onlar cennete, zenginlerden kırk bahar önce gireceklerdir. Ey Aişe! Yarım hurma dahi olsa miskini geri çevirme, onları sev ve onları kendine yaklaştır, ta ki Kıyamet günü Allah da sana yaklaşsın.”²⁰

Rasulullah Efendimizin (s.a.v) böyle dua etmesi Cenâb-ı Hak’ın yanında yoksulların yerlerinin yüksek, kadir ve şereflerinin yüce olduğuna delildir. Biz maalesef bu konuda dinimize pek yabancı kalmışız. Kur’an’ın nasihati, Efendimizin (s.a.v) vasiyeti ile bizler değil başkaları amel eder olmuş. Fukarasına bakan, öksüzlerini okutan, dul kalanları koruyan onlar olmuş.

Bütün milletleri gözden geçirince, dilencileri çok, öksüzleri hor, muhtaçları sefil, dulları perişan yalnız İslâm milletlerini göreceksiniz. Avrupalılar öksüzlere, körlere, dilsizlere, âcizlere mektepler açar, evler yapar, sanatlar öğretir. Onlar insanlığa büyük hizmetler ederken bizler de nefsimizi düşünüp, sonunda helâkimize sebep olacak hırs, cimrilik

²⁰ İbn Mace, Zühd 6; Tirmizî, Zühd 37.

hastalıklarına esir oluyoruz. İşte bu dertler, dinimizin emrine zıt hareketler bizi bu hale getirmiştir. Bu yüzden değil başkalarını kendi çocuklarımızı bile terbiyeden âciz olmuşuzdur. Lâkin dinimizin emrettiği gibi yaşayan eski İslâm milletleri böyle değillerdi. Endülüs Müslümanlarının²¹ yalnız "Kurtuba" şehrinde altı yüz medrese, beş yüz hastane, yoksullara, dul kadınlara özel üç bin misafirhane bulunduğu tarih kayıtlarına geçmiştir.

Göreyim sizi!

Eski Müslümanlar gibi olmaya çalışınız ki, birkaç asırdan beri dedelerimizin uğramış oldukları hastalığa son veresiniz.

²¹ Endülüs "Müslüman İspanyası" demektir. Müslümanlar 756 senesinde günümüz İspanya'sı üzerinde Endülüs Emevi Devleti'ni kurmuşlar ve bu devlet, 275 sene hüküm sürmüştür. 1031 senesinde yıkılmıştır. Endülüs Emevi Devleti'nin yıkılmasından sonra irili, ufaklı çok sayıda küçük devlet kurulduysa da Müslümanlar günbegün birlik anlayışlarını kaybetti. Nihayet 1492 senesinde İslâm hâkimiyetinin Endülüs'teki son kalesi olan Gırmata Benî Ahmer Emirliği de düştü. Böylelikle 700 seneyi aşkın süre Endülüs'te devleti bulunan Müslümanlar devletsiz kaldı. Bu tarihten sonra İspanya'da kalan Müslümanlar çok büyük sıkıntılar yaşadılar. Bazıları Hıristiyanlığı kabul etti. Nihayetinde bir süre sonra arda kalan kim varsa -Müslüman yahut Hıristiyanlığa dönmüş fark etmeksizin- tamamen ülkeden sürüldüler.

Misafirlerimize Karşı Vazifelerimiz

Evlâtlar!

Misafirperverlerin pîri, bizim ulu peygamberlerimizden Kâbe'yi yapan İbrahim Halil-ür Rahman Efendimizdir. Misafirsiz ekme yemezdi. Rabbimizin (c.c.) misafirlerine ikram ile emrettiği bir vakit sırasıyla deve, sığır, koyun kesti ve misafirlerine ikram etti. Yine Mevlâ'mız ikram ile emredince bu sefer kendisi bizzat misafirlerine hizmette bulundu. Allahu Teâlâ "*İbrahim, şimdi misafirlerine ikramı tamamladın.*" buyurdular. Bundan anlaşıldığına göre Hz. İbrahim misafirlerine tamamıyla iyilik ve onlara hizmet etmekteymiş.

Ah çocuklar!

Cehâletle, gafletle kaybettiğimiz nice güzelim âdetler içine bu eski şerefimizi, değerli huyumuzu da gömdük de şehirlerimizde

selâmlıklar²² kapandı; köylerimizde odalar²³ yıkıldı. Misafir için can atan dedelerimizin evinde, bugün bir yolcu görünce sıvışan mürüvvetsizleri görüyoruz. Hâlbuki yolcuya ikram, misafire iyilik, Mevlâ'mızın emri, Efendimizin sünnetidir. Yerli, yabancı bütün Müslümanları ağırlamak insanlığımızın gereğidir.

Bir misafir gelince oturtup hemen yemeklerini verip hizmetlerinde bulunacağız. Misafirimizi yedirip sıkıntı duymasından sakınacağız. Misafiri nefsimize tercih edip, yemesi için istek uyandıracacağız. Misafir yanında gizli görüşmek, sessiz olmak, yüz ekşitmek, hizmetçilerine sert söz söylemek, çocuğunu dövmek ayıptır. Bunların zıddı ise edeptir. Hele misafire emretmek, hizmet ettirmek namertliktir. Gidecekleri zaman kapıya kadar çıkmalıyız. Saygı ve hürmetle uğurlamalıyız. Nimetlere boğsak bile kusur ettim zannıyla, mükâfatını Mevlâ'dan umup onlardan teşekkür bekleyip karşılık gözetmemeliyiz.

²² Eskiden saray, konak ve evlerin kadınlara ait kısmına "harem", erkeklere ait kısmına ise "selâmlık" derlerdi. Haremlik-Selâmlık tabiri bu ayırmadan gelmekte olup; eve gelen kadın misafirler evin hanımları tarafından haremlikte, erkek misafirler evin beyleri tarafından selâmlıkta ağırlanırdı.

²³ Eskiden köylerde "köy odası" adı verilen mekânlar bulunur ve bunlar dinî toplantı, meşru eğlence ve misafir ağırlama merkezleri olarak kullanılırdı.

Misafirlerin Vazifeleri

Ev sahibi nereye oturtursa misafirler orada oturur. Sofraya konana râzı olur. Yemeği ayıplamaz. Umduğunu değil bulduğunu yer. Sofrada kendinden yaşlı kimse varsa ondan evvel yemeye başlamaz. Sahibinden izinsiz sofradan bir şey kaldırmaz. Kimseye bir şey alıp vermez. Lokmaları küçük tutmak, başkasının lokmasına bakmamak, çok istekli yememek, yemekten sonra dua etmek Efendimizin (s.a.v) sünneti, Müslüman ataların âdetidir.

Kişinin edebi altınından hayırlıdır. Göreyim sizi! Nasihatlerimi kabul edip her yerde edepli bulunasınız. Kendinize açgözlü, pisboğazlı dedirtmeyesiniz oğullarım!

Bütün Müslümanlara Karşı Vazifelerimiz

Çocuklar!

Bu dersimiz de göz yumulur, ihmâl edilir derslerden değildir. Biz hep derin düşünüp tedbirli davranmalıyız. Çünkü; kul hakları Rabbimizin (c.c.) haklarından ağırdır. Mevlâ'mızın hakkına girersek bizi affetme ihtimali güçlüdür. Fakat kul hakkından kolayca geçmez. Allah-u Teâlâ kimsenin kimsede zerre kadar hakkını bırakmaz. Tam bir adaletle aralarında hükmeder. Zalimin sevabından alır, mazluma verir. Sevabı yok ise mazlumun günahlarını zalime yükletip cehenneme gönderir. Güvenilir kitaplarımız bir dirhem altıda biri miktarda kul hakkı için²⁴ yarın yevm-i kıyamette cemaatle kılınmış yedi yüz rekât namaz sevabının alınıp hakkına girilmiş kula verileceğini yazıyor. Ebû Hureyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir

²⁴ 1 dirhem 3,2 gram'dır. Altıda biri yaklaşık 0,54 grama tekabül etmektedir.

gün ashabına “Müflis kimdir, biliyor musunuz?” diye sordu. Ashâb “Bizim aramızda müflis, parası ve malı olmayan kimsedir.” dediler. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضْرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُفْضَى مَا عَلَيْهِ أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ

Şüphesiz ki ümmetimin müflisi, kıyamet günü namaz, oruç ve zekât sevabıyla gelip, fakat şuna sövüp, buna zina isnâd ve iftirası yapıp, şunun malını yiyip, bunun kanını döküp, şunu dövüp, bu sebeple iyiliklerinin sevabı şuna buna verilen ve üzerindeki kul hakları bitmeden sevapları biterse, hak sahiplerinin günahları kendisine yükletilip sonra da cehenneme atılan kimsedir.²⁵

Evlâtlarım!

Gözünüzü dört açıp kıyamet gününü düşününüz. Haksız yere kimsenin sizden incinmemesine çalışınız. Müslüman yahut değil kimsenin hakkını üstünüze almayınız. Irz ve namuslarına tecavüz etmeyiniz.

Evlâtlarım!

Şunu da biliniz ki; kul hakkından sakınmak için insanın yüreğinde Allah (c.c.) korkusu, hesap ve azap kaygısı yer tutmuş olmalıdır. İnsanı haramdan en fazla saklayan bu mizaçtır. İşte bu paha biçilmez nimet gönüllerde kaybolduğundan helâl/haram aranmaz oldu. Haklar gözetilmez

²⁵ Müslim, Birr 59. Ayrıca bk. Tirmizî, Kıyâmet 2.

oldu. İnsanlar kavun, karpuz eline ne geçerse -milletin malı sanki kendi malıymış gibi- izin verilmeden aşırır, alır, çalar, yakar, yıkar oldu. Hiç de utanmaz, yüreğinde ufacık bir pişmanlık bile duymaz oldu. İşte bu yolsuzluğun başlıca sebebi vazifesine dikkat eden komiser ve polislerin azlığından ziyade insanın üzerinde hüküm süren, haksızlıktan saklayan mizacın, yani Allah korkusunun, yüreklerden çıkmasıdır. Zinhar bu büyüklüğü kaybetmeyiniz. O nimetin yürekten çıktığı dakikadan itibaren insanlık da Müslümanlık da hiçe iner. İbadetin, itaatin kıymeti kalmaz. İnsan zalimane, yırtıcı hayvanlardan daha zararlı bir mahlûk olur gider. Göreyim sizi! Fırsatı elden kaçırmayasınız.

Hayvanlara Karşı Vazifelerimiz

Evlâtlar!

İnsanlar da canlılardan bir çeşittir. Bununla beraber geleneğimizde insan hariç olmak üzere yeryüzünde yürüyen, göklerde uçan, denizlerde yüzen ne kadar canlı mahlûk var ise hepsine hayvan denir. İnsan yalnız kendi cinsine değil filden tut da karıncaya kadar bütün hayvanlara da merhamet etmeli, zulüm etmemelidir. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ، وَمَنْ لَا يُعْفِرُ لَا يُعْفَرُ لَهُ

*Merhamet etmeyene merhamet edilmez, bağışlamayan bağışlanmaz.*²⁶

Mevlâ'mızın susuzluktan yanıp da kuyu başında dönen bir köpeği pabucu ile sulayan bir fahişeyi affedip cennete koyacağını Efendimiz (s.a.v) haber verdiler. Bu hadis de şöyledir:

²⁶ Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, cilt: 2, sayfa: 351 (2475)

بَيْنَمَا كَلْبٌ يُطِيفُ بِرَكِيَّةٍ فَذَكَادَ يَفْتُلُهُ الْعَطَشُ، إِذْ رَأَتْهُ بَغِيٌّ مِنْ بَعَايَا
بَنِي إِسْرَائِيلَ فَانزَعَتْ مُوقَفًا، فَاسْتَقَتْ لَهُ بِهِ، فَسَقَّتْهُ إِيَّاهُ، فَغَوَّرَ لَهَا بِهِ

Susuzluktan ölmek üzere olan bir köpek bir kuyunun etrafında dolaşıp duruyordu. İsrail oğullarından fâhişe bir kadın onu gördü; hemen çizmesini çıkardı ve onunla köpek için kuyudan su çekerek onu suladı. Bu yüzden o kadın bağışlandı.²⁷

Canlı hayvanı ateşe atmak veya bir tarafını kesmek, kızgın demirle damga vurmak, koyunu kulağından sürümek, öküze, camıza binmek veya eşya asmak, hayvanlara lânet okumak, sövmek, görünümü hoşuna gitmediği için ayıplamak haramdır. Allah (c.c.) boşa bir şey yaratmamıştır. Görünüşte zararlı görünen nice hayvanlar görürüz. Hâlbuki bizim bilmediğimiz nice hikmetleri, faydaları vardır. Hepsisi insan için yaratılmıştır. Aşağılayarak baktığımız tezek böceklerinin dahi bir hikmeti bir faydası vardır. Hiçbirini ayıplamaya, gereksiz görmeye hakkımız yoktur.

Evlâtlarım! Sebepsiz yere karınca, bal arısı kurbağa gibi zararsız hayvanları öldürmemelidir. Gece vakti kuşların yuvalarından ürkmelerine sebep olmak, hayvanları birbirine tutuşturmak, biti, pireyi tırnakla ezmek, yürürken fark etmeyip karıncaları, böcekleri çiğnemek günahdır. İnsanlığa yakışmaz. Müslümanlığa sığmaz. Âhirette sorulacağını, öldürme ve yaralama suçlarını işleyen bir kimsenin bu fiiller aynen kendisine uygulanarak cezalandırılacağını hatırd tutmalıdır. Lâkin akrep, yılan, kızıl arı, kudurmuş köpek, fare gibi zararlı hayvanları öldürmek lâzımdır. Zahmetsiz öldürmeye gayret etmelidir. Bunların zararından korkup da

²⁷ Buhârî, Enbiyâ 54; Müslim, Selâm 155.

geçip gitmek erkeklige yakışmaz. Zehirli kertenkele, bukalemun gibi yerde sürünerek ilerleyen, beşer parmak ve dörder ayaklı, çok uzun kuyruklu sürüngenleri öldürmenin sevap olduğunu da Efendimiz (s.a.v) haber vermiştir. Elimizde bulunan hayvanlarımız Mevlâ'nın emanetleridir. Onları dövmek, fazla yük sarmak, hayvanı istenen yöne sevk etmek için ucu sivri veya çivili bir değnekle dürterek çift sürmek, sularına, samanlarına dikkat etmemek günahdır, zulümdür. Haklarını ödemek de gayet güçtür. Çünkü günahları yok ki, alasın. Cennete girmeyecekler ki, sevaplarından veresin. Zinhar sakınınız. Aman! Gafletten sakınınız. İşin ağırlığını düşününce bedenimiz titreyip tüylerimiz ürperse yeri vardır. Vesselâm.

Hasta Ziyareti, Cenazenin Kabre Kadar Taşınması

Çocuklar!

Bu dersinizde esas tutulan şu iki birleştirmeye dikkat ediniz. Bunlarda da çok ihmâlimiz, büyük kusurumuz vardır. Dinimiz dilince hastaları görüp hâl ve hatırlarını sormaya (iade), cenazelerinde bulunup kabre kadar götürmeye de (teşyi) adı verilir. Bildiğimiz olsun olmasın iyi kötü demeyip Müslümanların hastalarını ziyaret etmek, cenazelerini götürmek borcumuzdur. Birbirimize karşı olan haklardandır. Hâlbuki şimdi öyle bir hastalığa tutulmuşuz ki ne bu hakları düşünürüz ne de din kardeşliğini hatırlarız. Zengin ise arar, itibarlı ise gideriz. Fakirlerin semtine uğramayız. Cenazelerine gitmeyiz. Bu hâllerimiz kardeşliğe yakışmaz. Dinimizin verdiği terbiye ve dersler ile uyuşmaz. Günden güne Müslümanlar arasındaki sevgiyi azaltıp ilişkiyi gevşetir. Birleşmemize mâni olur. Bunlar boynumuzda borç olmakla kalmamış, bu vazifeyi yerine getirenlere büyük sevaplar da vaat olunmuştur. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

Efendimiz (s.a.v) hastaları ziyaret eden rahmet deryasına dalar, anasından doğduğu gibi günahlarından çıkar buyurmuştur:

عَائِدُ الْمَرِيضِ يَخُوضُ فِي الرَّحْمَةِ وَإِذَا جَلَسَ عِنْدَهُ عَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ

*Hastayı ziyaret eden bir kimse, Allah'ın rahmetine dalar. Hastanın yanına oturduğu zaman rahmet onu kaplar.*²⁸

وَمَنْ سَعَى لِمَرِيضٍ فِي حَاجَةٍ حَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ

*Kim de bir hastanın ihtiyacı için koşuşturursa annesinden doğduğu günkü gibi bütün günahlarından sıyrılır.*²⁹

Yine bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:

مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا، وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا، وَيَفْرُغَ مِنْ دَفْنِهَا، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ، كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ

*Kim, sevâbına inanarak, karşılığını sadece Allah'tan bekleyerek bir Müslüman cenazesi ile birlikte gider ve namazı kılınıp gömülünceye kadar beklerse, her biri Uhud dağı kadar olan iki kîrât sevapla döner. Kim de cenaze namazını kılar, defnolunmadan önce ayrılırsa bir kîrât sevapla döner.*³⁰

Elbette bu sevaplar hasta ziyaretini ve cenazeye iştiraki Müslümanlık hakkını ödemek niyetiyle işleyenleredir. Vesselâm.

²⁸ Ahmed bin Hanbel, Müsned, cilt: 36, sayfa: 647 (22309); Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, cilt: 2 sayfa: 297 (3769).

²⁹ İbn Hacer, El-Metalib-ul-Aliye, cilt: 11, sayfa: 120 (2473)

³⁰ Buhârî, İmân 35. Ayrıca bk. Müslim, Cenâiz 56; İbni Mâce, Cenâiz 79

Tâziye

Evlâtlar!

Cenaze defnedildikten sonra cenaze sahiplerine "*Hüküm Allah Teâlâ'nındır. Mevlâ, sabırların en güzelini versin. Bol mükâfat, lütuf buyursun.*" gibi uygun sözler söylemeye, onları teskin ve teselli etmeye şeraitimiz lisanında "tâziye" denir. Bu da İslâm hukukundandır. İhmâli ve terki uygun değildir. Şu da var ki günü geçirmeden tâziyede bulunmak lâzımdır. Ancak kişi şehir dışında bulunmuş yahut musibeti bir sebepten geç duymuşsa sonra da tâziye edebilir.

Evlâtlarım!

Tâziye cenazeye özel değildir. Müslüman herhangi yönden bir belâya uğrar, bir musibete yakalanırsa tâziye etmek sünnettir. Tâziyeyi örf ve âdetimizde yalnızca cenaze ile sınırlı tutmamız yanlıştır, hatadır. Hem de her felâketimize, hatta ayağımıza bir diken battığında dahi "İnnalillahi ve inna ileyhi raciun" (*Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz*) demek sünnettir. Zira Allah (c.c.) Hazretleri Bakara suresinin 156'ncı ayeti kerimesinde şöyle buyurmaktadır:

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Onlar başlarına bir musibet geldiği zaman "Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz." derler.

Evlâtlarım!

Son olarak şunu da bilin ki; ölenler için ağlamak vardır. Fakat dizlerini dövmek, saçlarını yolmak, yakalarını yırtmak haramdır. Yüce Mevlâ Hazretleri cümlemizi rızasına yoldaş eylesin! Âmin.

Kabirlere Karşı Vazifelerimiz

Sevgili Oğullar!

Kabirler her millet için mukaddes ve muhteremdir. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

لَأَنْ أَطَأَ عَلَى جَمْرَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَطَأَ عَلَى قَبْرِ

Bir kor (ateş) üstüne basmam benim için bir mezara basmaktan daha hayırlıdır.³¹

Yine Peygamber Efendimiz (s.a.v) kabirlerde hayvan otlatmayı, ot ve ağaçları kesmeyi yasak etmiştir. Evvelce bizler de kabirlerimize hürmet eder, muhafazalarına önem verirdik. Ne zaman ki iş adamlarımız terakkiye (ilerleme, gelişme) azmettiler, gençlerimiz yüz buldular, kabirleri yıkmak, dinde, âdette hürmete lâyık tutulanları çiğnemek gibi şeyleri şeref ve medeniyet zannettiler. Kaleler fetheden, bize bunca nimetleri koyup giden baba ve dedelerimize koca dünyadan ikişer arşın yerleri çok görüp yıktılar, dağıttılar. Onları ayaklar altında bıraktılar. Allah'tan (c.c.) korkmadılar, başkalarından utanmadılar. Geleceğin erkekleri olacak sizler asla bu yanlış yola, çıkmaz sokağa gitmeyesiniz.

³¹ İbn Ebû Şeybe, el-Musannef, cilt: 3, sayfa: 26 (11771-11772-11774); Suyûtî, el-Câmiu's-Sagîr 7200. Ayrıca bkz. Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, cilt: 9, sayfa: 197 (8966); Rûyânî, el-Müsned, cilt: 1, sayfa: 154 (171); Dûlâbî, el-Künâ ve'l-Esmâ', cilt: 2, sayfa: 578 (1035).

Medeniyet âleminde kabirleri yıkmış, atalarına hakaret etmiş bizim gibi bir millet daha görülemez. Nasıl görülsün, âlem bizimkiler gibi çılgın mıdır? Kabrin insanın dünya ile ahiret aralığındaki evi, kıyamete kadar karargâhı olduğunu pekâlâ biliyorlar.

Evlâtlarım!

Dünya'dan göçmüş babalarımızı, dedelerimizi hiçe sayıp da haklarına tecavüz etmek doğru olmaz. Gerçi zaruret zamanında kamu yararı için kabir de kaldırılır, yollar da genişletilir. Kabir üzerinden kırk seneye yakın bir müddet geçmiş olur, Şeyh'ul İslâm'dan fetvası alınır, tam bir edep ve hürmetle başka yere taşınıp, yerleştirilir. O zaman kimsenin itiraza hakkı kalmaz. Yazık! Bunların biri olmadı. İşte siz hakîkati doğru anlamaya çalışınız. Kabirlere hürmette kusur etmeyiniz.

Vakti zamanın Müslüman kabirlerini ziyaretle emir olunduk. Ziyaretin de dinimizde edebi, adabı vardır. Ziyaret edecek olan kişi kabirleri çiğnemeksizin mezara yanaşmalı, arkasını kibleye (yüzünü kabre) dönüp selâm vermelidir. Ölünün mezar taşına vardığında oturmamalı, edep ve saygı ile ayakta durup İhlâs, Fetih ve Yasin sureleri ile salâvat-ı şerife okuyup ruhuna hediye etmeli, hâlini düşünüp ibret almalıdır. Diğer Müslümanlar için de okuyup bağışladıktan sonra kendi sonunun da bu hâle geleceğini hatırlayarak mahzun mahzun çekilerek gitmelidir. Kabirde yemek, içmek, lüzumsuz laflar etmek, gafletle bulunmak düşünceli bir Müslümana yakışmaz. Göreyim sizi! Nasihatlerimizi yeledermeyesiniz oğullarım!

Selâm

Çocuklar!

Erkeklerimiz nazarında kıymetten düşmüş, dinimizde ise büyük bir yer tutan, İslâm birliğinin çivisi sayılan şu kelimeyi tam mânâsıyla sizlere anlatmak isterim. Yerine getirmesi gerekli olan karşılıklı haklarımızdan biri de budur. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır:

لَا تَبْدَأُوا بِالْكَلامِ قَبْلَ السَّلَامِ ، فَمَنْ بَدَأَ بِالْكَلامِ قَبْلَ السَّلَامِ فَلَا
نُحِبُّوهُ

*Selâm vermeden söze başlamayın. Selâm vermeden konuşana cevap vermeyin.*³²

Evlâtlarım!

Gördüğünüz üzere Efendimiz (s.a.v) selâm vermeden söze başlayanlara güler yüz göstermeyi, lafını dinlemeyi uygun bulmamıştır. Biz de böylece amel etmeliyiz. Eve girdiğimiz zaman dahi evde olanlara selâm vermedikçe söze başlamayacağız. Başkalarının evlerine varınca ilk önce izin isteyeceğiz. Girince selâm verip sonra konuşacağız. İnsan bulunmayan mekânlara girdiğimizde Esselâmü Aleyna ve Ala İbadillahissalihin (*Selâm bizim ve Allah'ın salih kullarının üzerine olsun*)

³² İbn Ebû Hâtim, El-ilel, cilt 6, sayfa 271 (2516). Ayrıca bk. Deylemî, Firdevsü'l-Ahbâr, cilt: 2, sayfa: 340 (3536); İbnü's-Sünnî, Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle 214; Suyûtî, el-Fetûh'l-Kebîr, cilt: 3, sayfa: 165 (11567-11568).

diyeceğiz. Her Müslüman selâmıyla İslâm ahdini yenilemeyi niyet edecektir. Çünkü selâm vermek "İrziniz, malınız, canınız güven altındadır. Size bir sebeple zarar gelmeyeceğine söz veriyorum." demektir. Sözünün eri olan bir Müslümanın "Esselâmu Aleykum" dedikten sonra fenalığa cesaret etme ihtimâli yoktur. Peygamberimiz (s.a.v) dinimizi kökünden kazıyan kıskançlık, kin gibi dertlerimizi bizlere anlattığı bir hadis-i şerifin sonunda şöyle buyurmuşlardır:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا ، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا ، أَوْ لَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ ؟ أَفَشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

*Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizler îman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de îman etmiş olmazsınız. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız!*³³

İşte bu hakikatlerden gafillerimiz, katmerli cehâletleriyle güzelim İslâm'ın selâmını kabalık ve terbiye eksikliği ile özdeşleştirmeye utanmadılar. El ile işaretleri, hürmet ve aşinalık göstermek veya teşekkür bildirmek için sağ eli dizden aşağıya indirip sonra yukarı doğru kaldırarak ağza ve başa götürmek suretiyle verilen selâmları, İslâm'da uygun olmayan âdetleri kabul ettiler. Gayet kısa ve mânâlı "merhaba" kelimesini yerine "sabah-ı şerifleriniz hayrolsun" bid'atlarını soktular. Ne fena cehâlet, ne elem felâkettir. Düşkünlüğümüzün uğursuzluğu olarak güzel âdetlerimiz bizlere çirkin görünmüş de başkalarına benzemeye, göreneklerine gitmeye, âdetlerini kabul etmeye çalışmaktayız.

³³ Müslim, İmân 93-94; Tirmizî, Et'ime 45; İbni Mâce, Mukaddime 9; Nevevî, Riyâzü's-Sâlihîn 849.

Evlâtlarım!

Küçüklükten itibaren Müslüman âdetlerine sarılınız. İslâm selâmını tam bir hürriyet ve özgüven içinde icra ediniz. Selâm, sevabı farzlardan fazla olan sünnetlerdendir. "*Esselâmu Aleyküm*" diyene hemen "*Ve Aleykümselâm*" demek farzdır. Selâmı almayı özürsüz geciktirmek haramdır. "*Ve rahmetullah ve berekatüh*" cümlesi de ilave edilirse sevabı üç kat olur. Her iki taraf birbirine selâmı işittirmedikçe selâm vazifesini yerine getirmiş olmazlar.

Selâmlaşmada usul şöyledir: Binen (bir araçta olan), yürüyene; ayaktaki, oturana; az olan grup çok olan gruba; küçük, büyüğe selâm verir. Zamanımızda küçüklerin büyüklere Müslüman selâmı vermemesi, baba ile evlâdın selâmlaşmamaları cehâlet ve İslâm âdetlerinden uzaklaşmaktan başka bir şey değildir. Selâm kadınlar arasında da alınıp verilecektir. Yalnız genç kadınlarla erkekler selâmlaşmayacaklardır. İbadetle meşgul olanlara, sofrada bulunanlara, abdest bozanlara, oyun başında oturanlara, sarhoşlara, yalancılara, kuşçulara, zındıklara, fâsiklara selâm vermek mekruhtur.

Allah'ım!

Bize her şeyi olduğu gibi göster ki biz de insan olmaya yüz tutalım. Âmin.

Selâmlaşma, Musafaha

Evlâtlar!

Çok zamandan beri aramızda unutulmuşken başka milletlerde görüp yeni yeni yapmaya yeltendiğimiz el sıkma âdeti var. Onun aslı bizim idi. Dinimiz dilinde ona "musâfaha" ismi verilir. İki Müslüman bir araya gelince; selâmdan sonra yüz yüze, el ele kavuşurlar, iki elleriyle "musâfahayı" yaparlardı. Musâfaha İslâmiyette selâmın tamamlayıcısı, muhabbetin destekleyicisi sayılmıştır. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا لَقِيَ الْمُؤْمِنَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، وَأَخَذَ بِيَدِهِ، فَصَافَحَهُ،
تَنَافَحَتْ خَطَايَاهُمَا، كَمَا يَتَنَافَرُ وَرَقُّ الشَّجَرِ

Şüphesiz ki bir mü'min, mü'min (kardeşi) ile buluştuğunda ona selâm vererek elini sıkacağı zaman her ikisinin günahları, ağaç yapraklarının döküldüğü gibi dökülür.³⁴

Evlâtlarım!

Efendimiz (s.a.v) böyle buyurmuşlarken; bu talihi de cahillikle elimizden kaçırmışız da yabancılardan öğrenmeye çalışır olmuşuz. İslâmın câhili, taklit aşığı birçok gençlerimizin bıyıklarını kötürüm etmeleri de bunun gibi çılgınlıklardan biridir. Rabbimiz bize hakkı görececek göz, hakîkati bulacak sağduyu versin. Âmin.

³⁴ Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, cilt: 1, sayfa: 84 (245); Münzirî, et-Tergîb ve't-terhîb, c: 3, s: 290 (4115).

Temizlik

Evlâtlar!

Bu dersimiz de son derece lüzumlu, gayet önemlidir. Çünkü dünyada sağlıklı yaşamamız, kabirde azaptan kurtulmamız bu dersimizi güzelce bilip, uygulamamıza bağlıdır. Nezafet, bizim dilimizde temizlik demektir. Temiz olmamız îmanımızın olgunluğundandır. Nezafet İslâmiyet'in temel taşıdır. Namazımızın yarısıdır. İnsanlar kabirlerinde en evvel temizliğinden sorulur. Kabir azabının çoğu pislikten sakınmamaktan ileri gelir. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ يُحِبُّ الطَّيِّبَ نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ
جَوَادٌ يُحِبُّ الْجُودَ فَنَظِّفُوا فَنُظِّفْكُمْ وَلَا تَتَّشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ

Allah güzeldir, güzeli sever; temizdir, temizi sever; kerimdir, keremi sever; cömerttir, cömerdi sever. Çevrenizi (ve evinizi) temiz tutunuz. Yahudilere benzemeyiniz.³⁵

Bir başka hadis-i şerif şöyledir:

حَقُّ اللَّهِ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَغْسِلُ رَأْسَهُ
وَجَسَدَهُ

Her yedi günde bir gusletmek, başını ve bedenini yıkamak her Müslüman üzerinde Allah'ın bir hakkıdır.³⁶

Evlâtlarım!

³⁵ Tirmizî, Adab 41; Bezzâr, el-Müsned, cilt: 3, sayfa: 320 (1114); Ebû Ya'lâ el-Mevsîlî, el-Müsned, cilt: 2, sayfa: 121 (790-791).

³⁶ Müslim, Cuma 9. Ayrıca bk. Buhârî, Cuma 12.

Dinimizde abdest ve gusül farzdır. Bununla beraber gusül abdestinin cuma ve bayram günlerinde de farz derecesinde bir sünnet olması temizliğin ne derece lâzım olduğunu bizlere anlatıyor. Bizim din kitaplarımız her şeyden evvel taharetten, temizlikten bahsettikleri hâlde birçok Müslümanın pislik içinde yüzmesi, kirli, paslı gezmesi ne İslâmiyet'e sığar ne de insaniyete yakışır. Asla bu yanlış yola gitmeyesiniz. Şu satırlarda sizlere tarif olunduğu gibi temizliğe dikkat edesiniz ki dünyanız mesut, ahiretiniz şen olsun.

Şimdi Müslüman'ın mûtat temizliği nasıl olacak değinelim.

1. Yapabilirsek haftada bir, yapamazsak en fazla on beş günde bir el ve ayak tırnaklarını keseceğiz. Büklümleri (tırnak aralarını) temizleyeceğiz.
2. Koltuk altı ve kasık tıraşında kırk günü geçirmeyeceğiz.
3. Yenilen, içilen şeylerle karışmaması için bıyıklarımızı kaşlar hizasında kısaltacağız.
4. Sakal erkeklerin süsüdür. Kazımak haramdır.
5. Saçı kazıtmak yahut kısaltmak kişinin kendi tercihine bağlıdır. Lâkin saçın bazı yerlerini kazıtıp bir kısmını bırakmak yasaktır.
6. Yüzümüzü yolmak, kaşımızı inceltmek, kızlarımıza başka saç (peruk) takmak, süs için dişleri seyreltmek, çivit ile vücudumuza resimler yaptırmak dinimizde haramdır, yasaktır.
7. Vücudunuzu sağlam yaşatacak olan dişlerinize dikkat ediniz, aralarını temizleyip misvakla sürtünüz. Efendimiz (s.a.v) her namazda, yatacağı zaman, kalktığında, hatta uyku arasında bile misvak kullanırdı. Şöyle buyururlardı:

سَوَّكُوا فَإِنَّ السَّوَّكَ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ وَمَا جَاءَنِي جِبْرِيلُ
إِلَّا أَوْصَانِي بِالسَّوَّكِ حَتَّى لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يُفْرَضَ عَلَيَّ وَعَلَى أُمَّتِي
وَلَوْلَا أَنِّي أَخَافُ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَفَرَضْتُهُ لَهُمْ وَإِنِّي لَأَسْتَاكُ
حَتَّى لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ أَحْفِيَ مَقَادِمَ فَمِي

Dişlerinizi misvaklayın. Çünkü misvak ağız için temizlik sebebidir, Allah'ın rızasına vesiledir. Cibril her gelişinde bana misvakı tavsiye etti; öyle ki bana ve ümmetime farz kılacağından korktum. Ümmetime zorluk veririm diye endişe etmeseydim bunu onlara farz kıldım. Ben öyle (ciddi) misvak kullandım ki, öndeki dişlerimin (veya diş etlerimin) diplerinden kazınacağı endişesine kapılırdım.³⁷

Mûteber kitaplarımızda misvakın elliden fazla faydası sayılmıştır. Misvak bulunmadığı zaman parmaklarımızla o sünneti icra edeceğiz.

8. Abdest bozma âdabına dikkat edeceğiz. Abdest bozarken çırpınışlardan sakınmak lâzımdır. Önünüzü, arkanızı kibleye göstermeyiniz. Tuvalet girerken sol ayak girilir. Çıkarken sağ ayak ile çıkılır. Çıkarken sıkıntı veren fazlalıklardan kurtulduğumuz için Peygamber Efendimiz (s.a.v) yaptığı gibi şu duayı okumak lâzımdır:

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي

“Elhamdü lillâhillezî ezhebe anni 'l-ezâ ve âfânî” Benden sıkıntıyı gideren ve bana afiyet bahşeden Allah'a hamd olsun.³⁸

³⁷ İbn Mace, Taharet 7; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, cilt: 8, sayfa: 262 (7876).

³⁸ İbn Mace, Taharet 10; İbn Ebû Şeybe, el-Musannef, cilt: 1, sayfa: 12

Ay ve güneşe karşı, rüzgâra karşı, kuyu ve havuz kenarlarına, gölgelere, yol içlerine, meyveli ağaç diplerine abdest bozmak mekruhtur. Ayrıca tuvalette laf etmek, zaruret olmadıkça ayakta işlemek, şurasıyla burasıyla oynamak, avret yerlerine bakmak, lüzumsuz öksürmek, icap etmeden sağa sola bakınmak, çokça oturmak da mekruhtur. Yine tuvalete tükürmek, sümürmek ve üzerinde Kur'an veya Allah Teâlâ isimlerinden biri bulunur hâlde tuvalete girmek de mekruhtur. Bunlar, İslâm terbiyesine ve edebe sığmaz. Bunların hepsinden sakınmak lâzımdır. Taharetlenebileceği zaman erkeklik organını sıvamalıyız ki yoldaki sızıntılar kesilsin. Sonra sağ eline tuvalet tasını alıp ilk önce elimizi yıkayacağız. Akabinde suyu avucumuza doldurup orta parmağın ortasıyla dübürümüzü yıkayacağız. Dübürü sıkmamak, o kırıksık; toplanmış derilerin arasında hiçbir şey kalmayana kadar yıkamak, yumuşaklık gidip de gıcır gıcır edinceye kadar temizlemek lâzımdır. Dübürümüzün temizlendiğine tam emin olduktan sonra erkeklik organını da güzelce yıkayacağız. Varsa peçete ile yoksa mümkün merteye elimizle kurulayacağız. Ayrıca kullanılan suları baldırımımıza, bacağımıza akıtmamaya ehemmiyet vereceğiz. Sadece küçük su döktüğümüz zaman da korunmaya (üzerimize sıçratmamaya) dikkat edeceğiz. Küçük su döktükten sonra öksürerek, ayağımızı yere vurarak, bir miktar gezerek korunmaya (istibra etmeye) çalışacağız. Lâkin erkeklik organını elimize alıp âlem içinde dolaşmak ayıp olup terbiyeli Müslüman işi değildir. Ayrıca kurulanmadan hemen abdeste başlamak câiz olamaz. Abdest ve guslün usulünü ilmihâl kitaplarında göreceksiniz. Mevlâ güzel ameller nasip etsin. İç ve dış temizliklerde başarılı olmamızı kolaylaştırsın.

Evlâtlarım!

Son olarak diyeyim ki; çamaşırlarımızın mevsime göre düzenli olarak değişimini yapmak önemlidir. Eski giymek ayıp değildir, lâkin kirli gezmek ayıptır. Feslerinizin (takke) yağlı, yakalarınızın kirli, ayaklarınızın çamurlu görünmesi çok çirkindir. Âlemin nefretini değil, muhabbetini kazanmaya çalışmalıyız. Ağacı yaşken eğmek kolaydır. Göreyim sizi! Her birinizde temizlik tabiat oluncaya kadar çalışınız. Üstünüz, başınız, eliniz, ayağınız, burnunuz, kulağınız, yeriniz, yatağınız, son derece temiz olsun.

Namaz

Bundan sonra biraz da Mevlâ'mıza karşı vazifelerimizi bilelim. Bu vazifelerin dünya ve âhiretteki faydalarını öğrenelim. Zira gayesi bilinmeyen işlerin değeri olmaz.

Evlâtlarım!

Beş vakitte edasıyla emir olduğumuz ibadetin adına şeriat dilinde "*salât*", bizim Türkçemizde "*namaz*" denir. Rabbimize karşı borçlu olduğumuz ibadetlerin içinde en büyüğü namazdır. Vücudumuza nispetle başımızın önemi, yüceliği nasılsa dinimizde de namaz öyledir. Namazsız Müslümanlığımızın değeri yoktur. Namazı hiçe saymak, Müslümanlığı küçümsemektir. Bir insanın dine karşı hürmeti, bağlılığı namaza olan rağbeti kadardır. İnsan kıyamette en önce namazdan sorulacaktır. Hiçbir ümmet yoktur ki namazla emir olunmuş olmasın. Her peygamberin ümmetlerine en son vasiyeti namaz olmuştur. Kur'an'ımızın yüzden fazla yerinde namaz zikrolunmuştur. Akli, fikri olan bir Müslümanın namazı ihmâl etmesi asla câiz olmaz. Bir ev reisi bütün ailesine, bir hoca da bütün öğrencilerine namaz kıldırarakla vazifelidir.

Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

عَلِّمُوا الصَّبِيَّ الصَّلَاةَ لِسَبْعِ سِنِينَ ، وَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا ابْنَ عَشْرِ
سِنِينَ

*Çocuğa yedi yaşındayken namaz kılmayı öğretiniz. On yaşına
bastığı hâlde kılmazsa, cezalandırınız.*³⁹

Çocuklarım!

Efendimiz (s.a.v) böyle buyurmuştur. Çünkü ağacı yaşken doğrultmak kolaydır. Kartlaşınca düzeltilmesi güçleşir. Anne ve babaların, eğitmen ve öğretmenlerin bu konuya aldirmamaları affedilmez bir hatadır. Çünkü namaz İslâm alâmetidir. Müminin miracıdır. Nefsi iyi hâle getiren şeylerin en büyüğüdür. Kul ile Allah (c.c.) arasında bağlantıdır. Sayılmayan nimetlerin şükrüdür. Müslüman Mevlâ'sını namazla hatırlar. Namazla dergâhına sığınır. Namazla O'nun (c.c.) rızasına yol bulur. Bizim kulluğumuz, Mevlâ'nın da büyüklüğü namazla belli olur. Kulluğun göstergesi namazdır. İşlemeye kastettiğimiz fenalıklardan bizi alıkoyan da namazdır.

Namazın sır ve hikmetleri pek çoktur. Bu küçük kitaba sığmaz. İşte bu kıymetli sözleri, her biri birer cevher, elmas parçası olan bu cümleleri yüreklerinizin ortasında taşıyınız. "Namaz neden, ne için kılınır? Kimin huzurunda duruyoruz?" Suallerini iyiden iyiye düşünerek namazın edasına koşunuz. Neler yaptıklarını bilmeyerek yatıp kalkan sersemeler gibi olmayınız. Hiçbir işiniz sizleri namazdan alıkoymasın. Namazı terk edenlerin cezaları şudur ki; malından dolayı namazı terk edenler Karun

³⁹ Tirmizî, Mevâkît 182, Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Salât 26.

ile, mülk ve saltanatı yüzünden kılmayanlar Firavun ile, vazifesi dolayısıyla kılmayanlar Haman ile, ticaret işine dalıp namazını unutanlar Mekke müşriklerinden Übey b. Halef ile haşrolunacaktır. Bunu Efendimiz (s.a.v) böyle haber vermiştir. Akıllı, fikirli olanlara bu kadar yeterlidir oğullarım.

Cemaat

Evlâtlar! Müslümanlar arasında kadir ve kıymet verilmeyen bir ibadete, bir vazifeye daha nazarlarınızı çevirmek isterim. Dikkat edin ki bu da ihmâlî câiz olmayan vazifelerimizden biridir. Namazları imamlar beraber kılmamıza dinimiz dilinde "cemaat" denir. Efendimiz (s.a.v) hastalıklarında bile cemaati terk etmemişlerdir. Cemaatin özrü bulunmayan Müslümanların üzerine vâcib olduğu birçok delille ile sabittir. Cemaate devam etmeye farz-ı kifaye⁴⁰ diyen âlimlerin yanı sıra farz-ı ayn⁴¹ diyen alimler de vardır. Cemaatin terki münafıklık alametidir.

⁴⁰ Müslümanlardan lüzumu kadar kimse tarafından yapılıncaya, diğerlerinin sorumluluktan kurtulduğu farzlardır. Mesela, cenaze namazı kılmak gibi.

⁴¹ Mükellef olan her Müslümanın bizzat kendisinin yapması gereken farzdır. Meselâ namaz kılmak yahut oruç tutmak böyledir.

Ebu Hureyre (ra) rivayetle: “Ezanı işitip de cemaate gitmeyenlerin kulaklarına erimiş kurşun dökülmesi daha ehvendir”⁴²

Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُمَرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبُ ، ثُمَّ أُمَرَ
بِالصَّلَاةِ فَيُؤَذَّنُ لَهَا ثُمَّ أُمَرَ رَجُلًا فَيَوْمُّ النَّاسِ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رَجَالٍ
فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ

“Canımı gücü ve kudretiyle elinde tutan Allah’a yemin ederek söylüyorum, içimden öyle geçiyor ki, odun toplamayı emredeyim, odun yığılsın. Sonra namazı emredeyim, ezan okunsun. Daha sonra bir adama cemaate imam olmasını emredeyim. En sonunda cemaate gelmeyen adamlara gidip onlar içindeyken evlerini yakayım.”⁴³

Evlâtlarım, cemaat Müslümanlığın göstergesidir. Müslümanların arasında birbirlerini tanımaya, selâmlaşmaya, birbirlerinden haberdar olmaya, dertleşmeye, yardımlaşmaya vesiledir. İslâm birliğinin temel taşıdır. Daha nice faydaları vardır. Büyük cemaatte insan kıyamet topluluğunu hatırlar. Cemaate devam eden kişi namazlarını vaktinde kılmış olur. Eksikliklerden kurtulur. Genel af içinde bulunur. Fazladan sevaba da nail olur. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ
خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا، وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ
خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ، لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ
لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ، فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ

⁴² Ebu Hureyre (ra)’den rivayet edilmiştir.

⁴³ Buhârî, Ahkâm 52, Ezân 29; Müslim, Mesâcid 251-254. Ayrıca bk. Tirmizî, Salât 48; Nesâî, İmâmet 49

تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ. وَلَا
يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتَظَرَ الصَّلَاةَ

Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evinde ve çarşı pazarda kıldığı namazdan yirmi beş kat daha fazladır. O kimse abdestini güzelce alıp, sonra sadece namaz kılmak maksadıyla mescide giderse attığı her adım sebebiyle bir derece yükseltilir, bir hatası da silinir. Namazını kıldıktan sonra abdestini bozmadan namaz kıldığı yerde kaldığı müddetçe, melekler "Allah'ım! Ona rahmetinle muamele et, ona acı!" diyerek dua etmeye devam ederler. O kimse namazı beklediği sürece namazda imiş gibidir.⁴⁴

Efendimiz (s.a.v) bir Müslümanın evinde yalnız kıldığı namaz üzerine, mahalle mescidinde kıldığı yirmi beş kat, cuma kılınan camilerde kıldığı beş yüz, Mescid-i Aksa'da elli bin, Medine Harem-i Şerif'inde elli bin, Kâbe huzurunda yüz binden fazladır; buyurdular.

صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ بِصَلَاةٍ، وَصَلَاتُهُ فِي مَسْجِدِ الْقِبَائِلِ بِخَمْسٍ
وَ عَشْرِينَ صَلَاةً، وَصَلَاتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُجْمَعُ فِيهِ بِخَمْسِ مِائَةٍ
صَلَاةً، وَصَلَاتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى بِخَمْسِينَ أَلْفِ صَلَاةٍ، وَصَلَاتُهُ فِي
مَسْجِدِي بِخَمْسِينَ أَلْفِ صَلَاةٍ، وَصَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمِائَةِ أَلْفِ
صَلَاةٍ

Bir adamın evinde kıldığı namaz bir namazdır. Kabilenin mescidinde (mahalle mescidinde) kıldığı bir namaz, yirmi beş namaza; cuma kılınan bir camide kıldığı bir namaz beş yüz namaza; Mescid-i Aksâ'da kıldığı bir namaz elli bin namaza; benim mescidimde (Mescid-i Nebvî'de) kıldığı bir namaz elli bin namaza; Mescidi Haram'da kıldığı bir namaz yüz bin namaza tekabül eder.⁴⁵

⁴⁴ Buhârî, Ezân 30; Müslim, Mesâcid 272.

⁴⁵ İbn Mâce, İkâmetü's-salât, 198;

Evlâtlarım, akli başında olan bir Müslüman böyle fırsatı kaçırmaz. Bire beş yüz kâr etmekten geri durmaz. Göreyim sizi ki bu konuyu ihmâl etmeyesiniz. Şeytana uymayasınız. Meselenin önemini düşünesiniz.

Burada dikkat edeceğiniz birkaç nokta daha vardır. Cemaatte imamdan önce rükû ve secdede başlarınızı kaldırmayasınız. Her hareketinizin imama uygun olması lâzımdır. Namaz kılanların önünden asla geçmeyesiniz. Çünkü bu iki yolsuzluğun ağır cezaları vardır. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur.

أَمَّا يَخْشَى أَحَدُكُمْ - أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ - إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ
يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ

*Sizden biri, rükû ve secdede başını imamdan önce kaldırdığı zaman Cenâb-ı Hakk'ın, (kıyamet günü) başını, merkep başına veya suretini merkep suretine çevireceğinden korkmaz mı?*⁴⁶

Namaz kılanların önünden geçenler hakkında da hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur:

إِنَّ الَّذِي يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْ الرَّجُلِ، وَهُوَ يُصَلِّي، عَمْدًا، يَتَمَنَّى يَوْمَ
الْقِيَامَةِ أَنَّهُ شَجَرَةٌ يَابِسَةٌ

*Namaz kılanın önünden kastî olarak geçen kimse, Kıyamet Günü, kuru bir ağaç olup (geçmemiş olmayı) temennî edecektir.*⁴⁷

⁴⁶ Buhârî, Ezân 53; Müslim, Salât 114-116.

⁴⁷ Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsaţ, cilt: 2, sayfa: 262 (1928)

Zekât

Sevgili oğullar!

Zenginlerimizin malının kırkta birini ayırıp her sene fakirlere vermesine şeriatımız lisanında "zekât, sadaka" isimleri verilir. Bizim dilimizde de aynı kelimeler kullanılır. Dinimizde zekât namazdan sonra ikinci derecede bulunur. Zekât, Kur'an'ımızda otuzdan fazla yerde namazla beraber zikrolunmuş ve biri olmadan diğerinin kabul edilemeyeceği beyan edilmiştir. Her ikisinin dinimizde pek önemli yeri vardır.

Rabbimiz, Arap müşriklerinin yalnız "*Müslüman olduk!*" demelerini kâfi görmemiş,

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ

"...eğer onlar namazı kılarlar, zekâtlarını verirlerse kendilerini serbest bırakın..."⁴⁸

buyurmuştur. Diğer bir ayeti kerimede⁴⁹

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ

kâfirlerin kâfirlikten vazgeçtikten sonra namazı kılıp zekâtı da vermek şartıyla din kardeşlerimiz olacağı haber veriliyor. Namaz kılmayanlara, zekât vermeyenlere Müslümanlıkta yer gösterilmiyor.

⁴⁸ Tevbe Suresi, 5. Ayet-i Kerime

⁴⁹ Tevbe Suresi, 11. Ayet-i Kerime

Evlâtlar!

Cenâb-ı Hakk'a karşı mal ile kulluk ancak zekâtı vermekle elde edilir. Zekât malımızın kalesi, dertlerimizin devasıdır. Efendimiz (s.a.v) zekât vermemenin malın telefine sebep olacağını şöyle bildirmiştir:

مَا تَلَفَ مَالٌ فِي بَرٍّ وَلَا بَحْرٍ إِلَّا بِحَبْسِ الزَّكَاةِ

*Karadaki ve denizdeki bir mal ancak zekâtının verilmemesinden dolayı telef olur.*⁵⁰

Evlâtlarım!

İnsanın şerefi malı toplayıp hapsedmekte değil, usulünce sarf etmektedir. Müslüman ibadet ederken gönlünde sevinç, ruhunda zevk ve ferahlık duymalıdır. Çünkü Mevlâ kendisini alma zilletinden kurtarmış, vermek şerefiyle seçkin kılmıştır. Zenginlerimizin bu şerefi takdir etmeyip de borçlarını vermekte ağır davranmaları veya hile yoluna sapmaları, bir utanç olan pintiliğe yönelmeleri cehâletten, bu ibadetin ruhunu, sırrını, şeref ve hakîkatini takdir edememelerindendir.

Zekât namaz gibi değildir. Bunu ihmâlde hem Hakk'a isyan ve hem de fukaranın hakkına tecavüz vardır. Cimriler hakkında Kur'an'ın beyan ettiği cezalar, çekilir belâlar değildir. Yüreğinde tam bir îman, başında akıl ve anlayış bulunan bir Müslüman bu yolsuzluğa asla cesaret edemez. Her sene zekâtını güzelce ayırmak için meselenin ehli bir hocaya gider. Çünkü her malın ayrı ayrı nisabı, hesabı vardır. Bunları yerli yerince yapabilmek için herhâlde fıkıh kitaplarını bilmek lâzımdır.

⁵⁰ Taberânî, Müsnedü's-Şâmiyyîn; cilt: 1, sayfa: 34 (18); Suyûtî, el-Camiu's-Sağîr ve Ziyâdeh 11831.

Biliniz ki; gemisini kurtarana kaptan, canını cehennemden alana insan denir.

Oruç

Evlâtlar!

Müslümanlığın üçüncü şartı oruçtur. İmsaktan güneşin batışına kadar yemekten, içmekten, cinsel ilişkide bulunmaktan sakınmaya dinimiz dilinde "savm" Türkçe'de "oruç" denir. Nefislerimizin terbiyesi ve iyileşmesi için Mevlâ'mız senede bir ay oruç tutmayı bütün Müslümanlara farz kılmıştır.

Ramazanda Müslüman nefsinin arzularından uzaklaşacak, ölmeyecek kadar yiyecektir. "On bir ay kazanıp da bir ay yemeli" sözü akıllı bir Müslümana yakışmaz. Çünkü bu söz dine, akla, mantığa aykırıdır. Böyle adî laflar nefislerine uyan boğaz düşkünlerinin saçmalığıdır. Orucun sebep ve hikmetini bilmeyenlerin sözüdür. Çünkü on bir ay nefislerinin arzusu peşinde koşan insanları Cenâb-ı Hak bir ay yemekten, içmekten, cinsî münasebetten çekinmeleri suretiyle melekîyet makamına davet ediyor. Midelerini dinlendirmek, ruhlarını uyandırmak istiyor. Bu bir ayda olsun nefsin aşırı isteklerini durdurup günahlarımıza son verdimeyi murad ediyor.

Oruç vesilesi ile fakirlerin geçirmekte olduğu açlık, yokluk sıkıntılarını anlayıp imdatlarına koşmamızın nasıl önemli bir vazife olduğunu anlayacağız. Oruç nefse en ağır gelen ibadetlerden biri ibadet olduğundan Rabbimiz şöyle buyurmuştur.

كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصِّيَامَ ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ

*İnsanın oruç dışında her ameli kendisi içindir. Oruç benim içindir,
mükâfatını da ben vereceğim.*⁵¹

Rabbimizin (c.c.) böyle buyurması orucun sevabının çokluğuna işarettir. Bu ibadetten yan çizenler, insanlığını fark edemeyip hayvanlıkta saplanıp kalanlardır.

Göreyim sizi! Hakîki bir insan olmaya koşunuz.

⁵¹ Buhârî, Savm 9; Müslim, Sıyâm 163.

Hac

Çocuklar!

Gözünüzü, gönlünüzü bir de şu kelimeye döndürünüz. Zengin olanlarımızın belirli bir vakit Kâbe-i Muazzama'yı ömürlerinde bir defa ziyaret etmeleri farzdır. Bu ziyarete dinimizde "hac" adı verilir. Kâbe'yi ilk yapan Âdem babamızdır. Nuh tufanında sular, kumlar altında kalıp kızıl bir tepe haline gelmişti. Mevlâ'mız büyük peygamberlerden İbrahim Aleyhisselâm'a oğlu İsmail Aleyhisselâm ile beraber Kâbe'yi yeniden yapmalarını emretti. Onlar hemen Allah'ın (c.c.) emrini yerine getirip o mukaddes evi yaptılar. Zaman içinde etrafa birtakım kabileler toplanıp şimdiki Mekke şehrini meydana getirdiler.

Kâbe'nin yeri Dünya'nın ilk yaratılışında Mevlâ'mızın nurlu nazarının isabet ettiği bir nokta olmakla hürmet ve ziyarete lâyıktır. Bu yere mukaddes evin binası işaret üzerine yapılmış ve bu yer emr-i ilâhi ile bütün Müslümanların kible ve ziyaret yeri kılınmıştır. Her sene orada dünyanın her köşesinden gelen yarım milyondan fazla Müslüman toplanıp birbirleriyle görüşürler. Birbirlerine sevgi duyarlar. Bütün İslâm âlemi bu vesile ile birbirinden haber alır. Bu şeref ve mutluluk hiçbir millete nasip olmamıştır. Yalnız biz Müslümanlar bu nimetin kadrini bilmiyoruz. Bu fırsattan tamamıyla faydalanamıyoruz. Lâkin felâket ve musibetlerimiz bir gün gözlerimizi açacak da o topluluğun kadir ve kıymetini bileceğiz. Bugün değerini anlamadığımız dinî toplanmalar, ziyaretler yarın birleşmemize, beraber çalışmamıza vesile olacaktır. İslâm âlemine, bu yüce düşünce ve yüksek fikirden mahrum olan içimizdeki birtakım

kimselerin, bu mühim ziyaretten Müslümanları soğutmaya çalışmaları kadar büyük bir zarar tasvir edilemez.

Mevlâ gidenlere tekrar, gitmeyenlere helâl mal ile ziyaret etmeyi nasip etsin. Kolaylıklar bahşetsin. Âmin.

Küfre Sebep Olan Sözler

Çocuklar!

Cahil Müslümanlarımız arasında şaka gibi söylenen birtakım sözler vardır ki, Müslümanlığı sevenlerin sakınmaları gerekir. Dil küçük lâkin kabahatleri pek büyüktür. Cennet, cehennem dilimizin ucundadır. İnsan bir söz söylemeden önce düşünmeli; dinine, dünyasına zarar vermeyeceğine kanaat getirirse o zaman söylemeye cesaret etmelidir. Şeriatımızın küfür saydığı, yasak ettiği sözlerden kesinlikle sakınmalıyız. Lâkin bu gibi şeylerden çekinmek için de bilgi lâzımdır. Bu küçük kitapta tehlikeli sözlerin hepsini sizlere anlatamam. Yalnız cahillerin ağzında dolaşan belli başlı tehlikeli sözleri bildireyim. Bunlar şöyledir.

1. "*Falanın evi kible olsa veya kible tarafında olsa yönümü dönmezdim.*" demek.
2. "*Namaz kıl da îmanın tadını bul!*" diyene; "*Kılma da terkin tadını anla!*" demek.
3. Kur'an ve hadis okuyana "*Bunlar neye yarar; şimdi izzet ve hürmet parayadır.*" demek.
4. Yalan yere "*Allah bilir ben seni kardeşimden, evlâdımdan fazla severim.*" demek.
5. İşlemediği bir iş hakkında "*Allah bilir, ben yaptım.*" demek.
6. Hakkımı kıyamette alırım diyene "*Kalabalıkta sen beni nerede bulacaksın?*" demek.

7. Borçlu olduğu kişiye "*Biraz daha ver de hepsini birden kıyamette al.*" veya "*Sen burada arpa ver de ben sana kıyamette buğday vereyim.*" demek.
8. "*Allah falan ile birlikte cennete girmemi emretseydi girmezdim.*" demek.
9. Efendimizin (s.a.v) sünnetlerinden birine hakaret etmek.
10. Şeriatın hükümlerinden birini inkâr etmek.
11. Müslüman'ın ağzına veya dinine, îmanına sövmek.
12. Yemek veya eti yenen hayvana sinkaf ile (cinsi münasebet çağrıştırır şekilde) sövmek.
13. İşlediği günaha tövbe et denildiğinde hiçe sayıp da "*Ne yaptım da tövbe edeyim?*" demek.
14. "*O kadar darıldım ki küfür etmeye kastettim.*" demek.
15. Göz ile görülmeyen, gizli olan şeyleri bilirim iddiasında veya falan gizli olan şeyleri bilir inancında bulunmak.
16. Bakla atanların, kum vesaire ile bahta bakanların yalanlarını tasdik etmek.
17. "*Falan peygamber olsa ben onun laflarına inanmazdım.*" demek.
18. Peygamberlerin şanlarına lâyıık olmayan söz sarf etmek.
19. "*Peygamberlerin veya din âlimlerinin dedikleri doğru ise biz kurtulduk.*" demek.
20. Melekleri ayıplamak veya küçümsemek.
21. "*Falanı hiç sevmem. Onu gördüğüm zaman Azrail'i gördüm sanırım.*" demek.
22. Yemek başına gelmeyene "*Can alıcı yesin.*" demek.
23. Kur'an'ı, ibadethaneleri, dinimizde sayđı gösterilen şeyleri hiçe saymak veya bunlarla alay etmek, eğlenmek, oyun veya lâtife

yoluyla Kur'an'ı kullanmak. Meselâ; bir işin bitiminde “*veleddalin, âmin.*” demek.

24. "*Bana kurt Kur'an'ı okutuyor*" demek.
25. Kesinlikle haram olan bir şeye besmele çekmek.
26. Âlimleri amellerinden dolayı aşağılamak.
27. Haramı helâl veya helâli haram saymak veya haramın helâl olmasını temenni etmek.
28. Milleti güldürmek için şariat hükümleriyle veya bir ibadetle alay etmek yahut oyun çıkarmak veya bu yapılan rezaletleri seyredip rıza ile gülmek.
29. Zulmü ortada olan bir zalime âdil demek.
30. Fetvayı yere atmak.
31. "*Ben şariat falan tanımam.*" demek.
32. "*Allah yazdı ise bozsun.*" demek.

Evlâtlar!

İşte bu saydığımız cümlelerden birini bilerek sarf eden bir Müslüman dinine veda etmiş sayılır. İmanını, nikâhını yenilemek lâzımdır. O zamana kadar yaptığı ibadetleri boşa gider. Hatta bütün namazlarının kazası vacip olur.

Göreyim sizi! Bu sözleri kesinlikle ağzınızdan kaçırmayasınız. Nasihatlerim kulağınızda küpe olsun.

İçki, İşret

Küçük Efendiler!

İnsanlardan bir kısmının hayatını kemiren, şereflerini gideren servetlerini mahveden içki, işret belâsından sizleri korumak, şimdiden zararlarını gözlerinizin önüne koymak isterim ki bütün rezaletlerin aslı ve anası diye adlandırılan bu belâyâ uğramayasınız. Dünyanın akıllı milletleri bu rezaletin engellenmesine çare ararken dinimizin kesin surette yasak ettiği içki, işrete bizler niçin meyledelim? Dinimizde onu yapan, alan, satan, içen, içiren, götüreren, götürülen bile Allah'ın (c.c.) lânetine uğramıştır.

Nasıl olur da akı başında bir Müslüman meyhaneye oturup şeref ve namusuna veda edebilir? Bu yolsuzluk nefis ile şeytanın azdırması ve kötü arkadaşın başa getirdiği belâlardan bir tanesidir. Bu kötü huyun zararlarının haddi, hududu yoktur. Size birkaçını anlatayım.

Bu zehirli yılan insanın aklını gizler. Çocuklara oyuncak eder. Dostlarıyla düşman eder. Dinimizin direği sayılan namazdan alıkoyar. Büyükleğin gözünden düşürür. Aile içinde fitne uyandırır. Dirlik, düzenliği kaldırır. Bunu içenin belki bilmeyerek nikâhı da gider de haberi olmaz. İçki hafaza melekelerine eza eder. İçki içen sonunda seksen değneği hak eder.

Düşünen bir Müslüman bu rezalete asla cesaret edemez. Göreyim sizi ki sözlerime dikkat edersiniz. Bu belânın hangi çeşidi olursa olsun semtinize uğratmayasınız. Gafletle, cehaletle bu çıkmaz yola gidenleri döndürmeye, iyiliklere yöneltmeye çalışasınız. Dünyanın akıllıları içki hakkında kanunlar yapıp cezalar tertip ederken biz niçin kitabımızla amel etmeyelim? Ne sebeple daima iyiliğimizi düşünen Efendimize (s.a.v) karşı gelem? Mevlâ (c.c.) meyhane düşkününü sersemlelere akıl, feraset versin. Onları bir an evvel düzeltsin.

Evlâtlar!

Size bir nasihatim daha var. Dünyada âdet edinilen, yer küredeki tüm insanlığın başına gelmiş bir belâ, bir musibet daha var ki; onun servet üzerinde gösterdiği zarar ve ziyan içkiden daha fazla dersem abartı olmaz. Bilir misiniz o belâ nedir? Hani babalarınızın, kardeşlerinizin avuçlarla paralar döküp saracağız, yakacağız diye saatlerce vakit kaybettikleri tütün ve nargiledir. Bunlar âdet hâline gelip gözler alıştığı için bu belâların vücutlarımıza, keselerimize verdiği ziyan görülmüyor. İyi düşünenler pekâlâ bilir ki sigara ve tütünün zararı içkinin zararından az değildir. Günde fukaraya bir metelik vermeyi çok görenler, senede binlerce kuruşu bu zehirlere veriyorlar. Servetlerinden bir kısmını yakıp kül ediyorlar. İşte şimdiden gözünüzü açınız. Büyüklerimiz yapıyor diye bu fena âdete alışmayınız. Önü çapkınlık, sonu pişmanlık dedikleri belâlar bu belâlardır. İçip de pişman olmayan yoktur. Ne çare ki alışınca vazgeçmesi de zordur.

Göreyim sizi! Sözlerime sahip olasınız ki dünya ve ahiret saadetlerine eresiniz. Vesselâm.

Ticaret

Sevgili Oğullar!

Buraya gelinceye kadar size dinimize ait çokça fikir verdim. Kısa da olsa gayet faydalı, pek değerli nasihatlerde bulundum. Sizin o temiz yüreklerinizde iyi bir duygu, sağlam bir inanç meydana geldiği kanaatindeyim. Bundan sonra biraz da dünyayı tanıtayım. Çünkü dünyasız ahiret elde edilemez. Dünya ahiretin köprüsüdür ve tarlasıdır. "*Dünyada ekmeyen ahirette biçemez.*" denmiştir.

Dünya iki kısımdır. Bir kısmı bizi ibadetimizden alıkoyan, ahireti unutturan, ilim ve erdemden mahrum bırakan, ahlâkımızı bozan haramlardır. Dinimiz dilinde Allah'ın (c.c.) lânetlediği kısımdır. Kur'an-ı Kerim'de, hadis-i şeriflerde kötülünen bu kısımdır. Lâkin, diğer kısmı, yani dinimizin sınırlarına, bizim ibadetimize ve vatanımızı muhafazaya bakan kısmı helâl ve son derece gereklidir. Dünyanın bu açıdan ihmâli katiyen câiz değildir.

Evlâtlar!

Burası oldukça ayrıntılı açıklama ister. Dikkatle kulak veriniz. Ciddiyet ve ilgiyle dinleyiniz!

Milletlerin dünyada mutlulukla yaşamaları, varlıklarını korumaları, düşmanlarını yenmeleri üç konuda çalışıp tam ve eksiksiz dereceyi bulmalarıyla meydana gelir. Bunlar konular ticaret, ziraat ve sanattır. Herhangi bir millet bu üçünde maharet gösterir, ileri giderse düşmanlarına galip gelir. Vaktiyle dedelerimiz bütün dünyaya meydan okumuşlar, galip de gelmişlerdi. Lâkin üç yüz seneden beri uykuya dalmışız. Dinimizin zayıflığı, ahlâkımızın bozukluğu, dünyamızın hiçliği bizleri mağlup düşürdü. Zenginken fakir, değerliyken zavallı, güçlüyken zayıf olduk. Bununla beraber kederlenmemiz, ümit kesmemiz câiz olmaz. Zira Mevlâ'mızın lütfu geniş, ikram ve iyiliği boldur. Tarif edeceğim biçimde el birlik çalışıp yolumuzu doğrulttuğumuz zaman yine gelecek bizimdir. Üç yüz senelik hataları az zamanda düzeltiriz. Dünya bize yönelir, ahiret de kucağımıza atılır. Dünya ve ahiret mutluluğuna ulaşırız. Tek biz Peygamberimizin (s.a.v) gösterdiği yola gidip dinimizin tarif ettiği gibi hareket edelim.

Evlâtlar!

Dünyamızda zafer sebebi sayılmaya lâyık olan bu üç temel şeyi sizlere ayrı ayrı açıklayacağım. Bunların birincisi ticarettir, yani çalışıp kazanmaktır. Tembel oturanlar, miskin miskin kahveleri dolaşanlar, dama; tavla başında kıymetli vakitlerini boşa harcayanlar dünyada sefil, ahirette rezil olurlar. Bu da yetmez ahlâkların parçalandığı yerler olan kahvehanelerde temiz huylarını da kaybederler. Zaten Müslümanların birçoklarını esir eden, fakir ve zelil yaşatan bu ve benzeri yolsuz hâl ve hareketlerdir. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyuruyor:

أَخْشَى مَا خَشِيْتُ عَلَى أُمَّتِي كِبْرُ الْبَطْنِ ، وَمُدَاوَمَةُ النَّوْمِ وَالْكَسْلُ
وَضَعْفُ الْيَقِينِ

Ümmetim hakkında korktuğum şeylerin en korkuncu (tehlikelisi) şunlardır: Karın büyüklüğü (çok yiyip göbek bağlamak), çok uyku, (maddi ve manevî) tembellik ve yakîn (îman) zayıflığıdır.⁵²

Evlâtlarım, çoluk çocuğunu beslemek, dinini; vatanımı korumak, muhtaçlara yardım etmek kastıyla çalışanların dinde yerleri büyüktür. Efendimiz (s.a.v) Müslümanlara lâzım olanı pazara götüren tacirin alacağı sevap için şöyle buyurmuştur:

أَبْتِرُ، فَإِنَّ الْجَالِبَ إِلَى سُوقِنَا، كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Pazarımıza mal getiren, Allah yolunda savaşan mücahit gibidir.⁵³

Şu hadisler de ticaretin ve ticarete dürüstlüğün önemini gösterir:

التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ

Dürüst ve güvenilir tüccar; peygamberler, siddiklar ve şehitlerle beraberdir.⁵⁴

تِسْعَةُ أَعْشَارِ الرِّزْقِ فِي التِّجَارَةِ

Rızkın onda dokuzu ticarettedir.⁵⁵

⁵² Dârekutnî, el-Efrâd, cilt: 2, sayfa: 431; Suyûtî, el-Camiü'l Ehadis, cilt: 2, sayfa: 67 (920) / el-Fethu'l-Kebîr, cilt: 1, sayfa: 56 (470)

⁵³ Hâkim, el-Müstedrek, cilt: 2 sayfa: 15 (2167).

⁵⁴ Tirmizî, Büyü', 4; Dârimî, es-Sünen, cilt: 3, sayfa: 1653 (2581)

Peygamber Efendimiz (s.a.v) nübüvvet nuruyla geleceği keşfettiği için âhir zamanda bizim din ve dünyamızı muhafaza edebilmemizin ancak para ile olacağını şöyle beyan ediyor.

إِذَا كَانَ فِي آخِرِ الزَّمَانِ لَا بُدَّ لِلنَّاسِ فِيهَا مِنَ الدَّرَاهِمِ وَالذَّنَابِيرِ يُقِيمُ
الرَّجُلُ بِهَا دِينَهُ وَدُنْيَاهُ

*Âhir zamanda insanlara para - pul gerekecek. Ta ki, onunla din ve dünyalarını ayakta tutabilirsiniz.*⁵⁶

Evlâtlarım!

Peygamber Efendimiz (s.a.v) bu konuda buyurduğu sayısı yüzleri geçen hadis-i şerifle kalmayıp bize gayet kestirme bir yolu da bir kısa cümle ile tarif ediyor ki, işte o temel kural ile amel etmemiz dünyamızı da ahiretimizi de şen edecektir. O hadis-i şerif şudur:

أَعْمَلْ عَمَلِ امْرِئٍ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَمُوتَ أَبَدًا، وَاحْذَرْ حَذَرَ امْرِئٍ
يَخْشَى أَنْ يَمُوتَ غَدًا

*Hiç ölmeyeceğini zanneden biri gibi çalış, yarın öleceğinden korkan kimse gibi de (dünyaya bağlanmadan) kaçın.*⁵⁷

İşte bu kısacık sözle amel eden her Müslümana o günden itibaren şeref ve mutluluk kapıları açılacaktır. Dini ve dünyası şen olacaktır. Hâlbuki biz Müslümanlar bu yüksek sözlere kulak asmadık. Bazılarımız

⁵⁵ İbn Ebî'd-Dünyâ, Islâhu'l-Mâl 213; Suyûtî, el-Fethu'l-Kebîr, cilt: 2, sayfa: 26 (5362); Suyûtî, el-Camiu's-sağîr ve Ziyâdeh 6183; Münâvî, Feyzu'l-kadir, cilt: 3, sayfa: 244 (3296).

⁵⁶ Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, cilt: 20, sayfa: 279 (660); Suyûtî, el-Fethu'l-Kebîr, cilt: 1, sayfa: 138 (1410) / el-Camiu's-Sağîr 812.

⁵⁷ İbni Mübârek, ez-Zühd ve'r-Rekâik, cilt: 1, sayfa: 469 (1334)

var ki ahireti unutmş, namaz niyaz yok, haram helâl aramaz, yalnız dünyası için koşar olmuştur. Birçoğumuz kahvelerde paslanır, meyhanelerde islenir, kumarla babasından kalanları mahveder. Bir kısmı da kendini âleme besletmek için tuzaklar kurar, dolambaçlı işler çevirir. İşin ortasını bulup hem dünyayı hem de dini elde edenlerimiz deveye kulak gibi kalırlar. Peygamberini (s.a.v) dinlemeyen, çıkmaz yollara sapan milletin hali elbette perişanlıktır. Göreyim sizi! Efendimizi (s.a.v) dinleyelim, el birlik çalışıp ileri gidelim.

Evlâtlar!

İyi bir tüccar, hayırlı bir zengin olmanız için şu vazifeleri de asla ihmâl etmeyiniz.

1. Helâlinden kazanmalıyız.
2. Kimseyi aldatmamalıyız.
3. Hırsızlık malı alıp satmamalıyız.
4. Doğru söylemeliyiz.
5. Kandırmak için yemin etmemeliyiz.
6. Alacağınızı malı kötülememeliyiz.
7. Satacağınız malı övmemeliyiz.
8. Müşterileri hoş tutmalıyız.
9. Hırçınlık etmemeliyiz.
10. Malın kusurunu gizlememeliyiz.
11. Cesaretli ve iyi niyet sahibi olmaya çalışmalıyız.
12. Paramızı mümkün olduğu kadar (yerli ürün kullanmak suretiyle) vatanımızda bırakmaya gayret etmeliyiz.
13. Birbirimizi koruyup gözetmeliyiz.

Evlâtlarım!

İşte bizi kurtaracak, memleketlerimizde refah içinde yaşatacak bu duygu ve bu fikirdir. Bakınız sizlere bir örnek ders ve ibret olmak üzere bir olay nakledeyim:

İngilizlerde bir çocuk beş yaşına girince "*İngiliz'in parası memleketinden çıkmaz, bir yabancıya nasip olmaz*" diye ders verirlermiş. Bu dersin etkisiyle olmalı ki yirmi sene önce Mısır'da oturan ihtiyar bir İngiliz kadını uşağına bir İngiliz lirası verip ona "*falan mağazadan bir top bez al gel*" diye emreder. Uşak hanımın gözüne girmek için dükkânları dolaşır. Aynı bezi bir Fransız mağazasında bir Fransız lirasına (yani daha ucuza) bulur. Para üstü olan yirmi beş kuruşla beraber bez topunu hanıma getirir. Kadın "*Bu nereden?*" diye sorar. Uşak "*İstediğiniz bezi bir Fransız mağazasında daha ucuza buldum*" deyince kadın hiddetlenir ve "*İşte şimdi benim paramı sokağa attın. Bu bez eskir atılır. Fakat para vatanımızda ebediyen kalır. Şimdi bizim paramız Fransız'ın oldu. Hemen git bu bezi sahibine ver. Sana tarif ettiğim İngiliz mağazasından al gel. Bir daha da böyle tersine iş tutma.*" diyerek uşağı kovar.

Dikkat ediniz!

Bir kadının ülkesinin şerefini koruma gayreti, milletine karşı sadakat ve muhabbeti ne derecelere çıkmış ki mal daha pahalı olmasına rağmen yine parasını kendi milletinin dükkânına döküyor ve başka milletlere para vermek istemiyor. İbret, çocuklar ibret! Bu kadının gayreti akıllarımızda kalsın. Kulaklarınıza küpe olsun. İşte böyle olmaya çalışınız. İşte bizleri birbirimizden soğutan, günden güne uzaklaştıran bu hastalığımızdır. Her millet uyanmış, birbirine sarılmıştır. Bizden başka bu

konuda gafil, cahil kalan yoktur. Çektiğimiz felaketler, gördüğümüz zarar ve ziyanlar hep bu körlüğümüz, gafletimiz yüzündendir. Zararın neresinden dönersek kârdır. Göreyim sizi! İşinizi bilin, aşınızı bilin, eşinizi bilin oğullarım.

Ziraat

Evlâtlar!

Başka milletlere muhtaç olmamak ve iyi yaşamak için tarlalarımızı sürmek, ağaçlar dikmek, topraklarımızı işlemek ve onlardan hakkıyla faydalanmanın yollarını aramak lâzımdır.

Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

أُحْرُثُوا فَإِنَّ الْحَرْثَ مُبَارَكٌ

Ekip biçiniz -ziraatla meşgul olunuz- zira ekip biçmek mübârek bir iştir.⁵⁸

Efendimiz şu hadisiyle de bizi çalışmaya, üretip yetiştirmeye teşvik etmiştir:

فَلَا يَغْرِسُ الْمُسْلِمُ عَرْسًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلَا دَابَّةٌ وَلَا طَيْرٌ إِلَّا كَانَ لَهُ
صَدَقَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

Müslüman bir kişi bir ağaç diker veya ekin eker de ondan insan, hayvan veya kuş yerse, bu yenen şey kıyamete kadar o kimseye sadakadır.⁵⁹

Peygamberimizin bu ulu sözlerini dinlemeyip de tembelliğe alışmamız, ilime ve maharete yan bakmamız bizi ne hâllere getirmiş düşünelim. Dağlarından, tepelerinden verim ve bereket akan, altın çukuru

⁵⁸ Ebû Dâvûd, el-Merâsîl 540; Suyûtî, el-Camiu's-Sağîr ve Ziyâdeh 1211.

⁵⁹ Müslim, Müsâkât, 10, Ayrıca bk. Buhârî Hars 1; Edeb 27

ismini alan güzelim ovalarımızı işlemenin yollarını hâlâ bulamadığımızdan başka milletler olmasa çıplak kalacağımız gibi açlıktan da ölüp gideceğiz. Çünkü âlem makineyle eker biçer, binlerce adamın göreceği işi âletler; ustalar sayesinde birkaç adamla döndürürken biz hâlâ ağaç sabanlarla iş görüyoruz. Çalışan milletlerin meydana getirdikleri âletlerden faydalanmayı da düşünmüyoruz.

Evlâtlar göreyim sizi!

Geleceğin erleri sizler olacaksınız. Dedelerimizin yaptığı hataları siz düzeltmeye çalışınız. Uyanan milletler nasıl ekip diyor, topraklarını nasıl işliyorsa bizler de öyle yapmaya gayret edelim. Çünkü yaşamamız onlar gibi çalışmamıza bağlıdır. Yine eski yollardan gider de yıkık handa kırk gün oturursak çalışanların esiri, kölesi, hamalı, uşağı oluruz. Kahvecilik, kayıkçılık, arabacılık, amelelik gibi en basit işlerle iştigal edip tembellelere yakışır bir ömür sürmekten kurtulamayız.

Açın gözünüzü! Aklı başında olana bu kadar söz kâfidir. Vesselâm.

Sanat

Evlâtlar!

Demircilik, kömürcülük, ayakkabıcılık gibi insanların yaşamasına yardım eden becerilere dinimiz dilinde sanat denir. Dinimizin bunun hakkında da bizi uyardığı hâlde biz günden güne elimizde olanları bile kaybedip gitmekteyiz. Gafletin, cehaletin bundan ilerisi olamaz. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuştur.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُؤْمِنَ الْمُحْتَرَفَ

*Allah elinden iş gelen (maharetli) sanatkâr mü'mini sever.*⁶⁰

Bir başka hadisinde şöyle buyurmuştur:

مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ

*Hiçbir kimse kendi elinin kazandığından daha hayırlı bir rızık yememiştir.*⁶¹

Evlâtlar!

Bu kıymetli sözler hiç kulağımıza gitmemiş ki kendi memleketimizde, kendi ihtiyaçlarımızı giderecek kadar beceri sahibi değiliz. Üstelik dedelerimizden kalanı da yok etmişiz. Bugün dünyada çalışan hünerli, marifetli milletler olmasa aç ve çıplak kalacağız. Bir kere

⁶⁰ Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, cilt: 3, sayfa: 380 (8934)

⁶¹ Buhârî, Büyû' 15, Enbiyâ 37.

düşünelim, elbiselerimizi el dokur. Pabuçlarımızın kerestelerini başkaları hazırlar. Başımızdaki fesi Avrupalılar gönderir. Şu elinizde bulunan kitapların her şeyini onlar verir. Vatanımızı korumak için lâzım olan silahları ve sair aletleri hep onlar yapar. Şu hâlde yaşamaya, dünyada bizde insanız demeye hiç hakkımız kalmamıştır. Biraz derin düşünecek olursak âlemin yüzümüze tükürmeye, bizi mahcup etmeye hakları vardır.

Öte yandan bunlarla da kalmıyoruz. Bir hastalığımız daha var. Bizde az çok bildiğimizi de güzel yapmak, âleme beğendirmek, müşteri çekmek düşüncesi de yok. Bakarsın bir demirci, bir ayakkabıcı elli altmış sene iş işler. Lâkin yalan yanlış ustasından gördüğünden fazla bir şey yapamaz. Yapabildiğini günden güne düzgün yapmaya uğraşmaz. Bin türlü eksikliği bulunur. Hiç de kendini düzeltmeyi düşünmez. Ölmeyecek kadar geçinir. Hâlbuki dinimizin bize verdiği ders ile bu gidiş taban tabana zıttır. Bakınız! Efendimiz (s.a.v) ne buyuruyor:

Müslüman!

Yaptığını beğendir, marifetlerini âleme sevdirdi ki: Allah da seni sevsin.⁶²

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتَّقَنَهُ

*Kul bir iş yaptığı zaman, Aziz ve Celil olan Allah kulun, işini iyi ve sağlam yapmasını sever.*⁶³

⁶² Böyle bir hadis bulunmamıştır. Bunun yerine 63 nolu dipnottaki hadis bulunmuştur.

⁶³ Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, cilt: 1, sayfa: 275 (897).

İşte bu nasihatle de başkaları amel ediyor, becerilerini dünyaya beğendiriyorlar. Bugün memleketlerimize giren ne kadar kumaş ne kadar âlet varsa hepsini gözden geçirelim. Hiçbirinde şurası eksiktir denecek bir kusur görülemez. Lâkin bizim hüner sahiplerinin yaptıklarında bin türlü ayıp bulunur. Kırk yerinde mum yanar. Düzeltmek akıllarından bile geçmez. Bu, kimsenin inkâr edemeyeceği bir hakîkattir. Bu sözlerimi iyi muhakeme ediniz de her işinizi iyi yapmaya alışınız. Efendimizin (s.a.v) emirlerine kulak veriniz de dünyada biz de insanız, yaşamaya bizim de hakkımız var demeye yüzümüz olsun.

Ülû'l-Emr

Evlâtlar!

Padişahlarımıza ve onların vekilleri olan memurlara dinimiz dilinde "ülû'l- emr" denir. Bunlara mertebelerince hürmet ve sadakat, hak ve meşru olan emirlerine itaat vazifemizdir. Bu hususta kitabımızda kesin emirler vardır. Biz onları babamız, kardeşimiz gibi seveceğiz. Çünkü onlar milletin çobanı, vatanın vekili, adaletin merkezidir. Bizi düşmandan korumak, zalimleri, azgınları tepelemek, davalarımızı çözmek, sınırlarımızı korumak onlara emanet edilmiş önemli vazifelerdir. Bizler de onlara karşı kolaylık göstereceğiz. Gâfil buldukları noktalarda doğru yolu göstereceğiz. İnsanlara itaatleri noktasında üzerine düşeceğiz. Daima iyi olmalarına, başarılarına dua edeceğiz. Dinimize muhalif olmayan her emir, her kanun kutsaldır. Başımızın üstünde; yüreğimizin ortasındadır. Biz onları zorla değil, seve seve kabul edip hükümlerine boyun eğeceğiz. Kıl kadar muhalefetinde bulunmak hayalimizden bile geçmeyecektir.

Sancaklarımız

Çocuklar!

Bayrak, sancak âdetleri pek eskidir. Müslümanlığın ilk ortaya çıkışında sancaklar vardı. Dünyada mevcut olan her hükümetin kendilerine mahsus birer sancağı, birer işareti vardır. Biz Osmanlı Müslümanlarının varlığına işaret de ortası ay yıldızlı al bayraktır. Bunun açıldığı yerler, görüldüğü memleketler, hep Osmanlı memleketi, Müslüman vatanıdır. Devletimizin şan ve şerefini yükselten, varlığımızı dünyaya tanıttıran bu sancaktır. Allah (c.c.) saklasın, o sancağın düştüğü günden itibaren vatan gider, Osmanlılık biter, Türklük hiçe iner, Müslümanlığımız sarsılır. Şu hâlde sancağımızın kadrini bilelim, kıymetini takdir edelim. Bayrağımıza yapılan hakaretin bize ve dinimize yapılmış olacağını unutmayalım. Canımız, varımız gitmeli ancak sancağımız yerinden kımıldamamalıdır. Vesselâm.

Vergilerimiz

Evlâtlar!

Milletimizden pek çoklarının yanlış anladıkları vergi meselesini size güzelce açmak, önemli vazifelerimizden biri olduğu için anlatmak isterim. Dikkat ediniz! Devletimiz bizlerden kanunun tayin ettiği hâlimize uygun vergileri istiyor. Vergiler aşar (öşür), ağnam, emlâk, arazi kazançları isimleriyle birçok kısımlara ayrılırlar. Tarlalarımızda yetişen, ağaçlarımız-da gelişen mahsullerimizden ayırıp verdiğimiz öşür diyoruz. Dinimiz öşür⁶⁴ vermeyi kesin surette emrediyor. Efendimiz şöyle buyurmuştur:

Efendimiz, vermeyenlerin kazançlarından bereketin kaldırılacağını söylüyor

لَمْ يَمْنَعْ قَوْمٌ زَكَاةَ أَمْوَالِهِمْ إِلَّا مُنِعُوا الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ، وَلَوْلَا
الْبَهَائِمُ لَمْ يُمَطَّرُوا

Mallarının zekâtını (ve öşürünü) vermekten imtina eden bir kavim mutlaka yağmurdan menedilir (kuraklıkla cezalandırılır) ve hayvanlar olmasa onlara (hiç) yağmur yağdırılmaz.⁶⁵

Çünkü öşür Rabbimizin (c.c.) emri, bütün milletin hakkıdır. Öşürden çalan bütün milletin hakkını almış olur. Öşür hırsızlığı başka hırsızlıklardan herhâlde fenadır. Çünkü bunda zarar ve hıyanet bütün insanlardır. Diğerlerinde ise belirli bir kaç kişiye olmuş olur. Allah'tan (c.c.) korkan ve kıyamet gününde herkesin yakasına sarılacağını

⁶⁴ Araziden çıkan mahsulün zekâtına, Arapça "onda bir" demek olan öşür denilmiştir.

⁶⁵ İbn Mace, Züh'd 22, Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, cilt: 5, sayfa: 61 (4671)

hatırlayan kişi mümkün değil bu yolsuzluğa cesaret edemez. Arlı, namuslu bir insan öşür hırsızlığını kabul edemez. Milletin kendi üzerinde bir tane hakkı kalmayınca kadar çalışır. Öşrünü vermekle iftihar eder. Önemli bir vazifeyi işlemeyi başardığından dolayı içinde bir zevk ve sevinç duyar.

Çocuklar!

Koyun, keçi sürülerinden verdiğimizize ağnam vergisi, tarlalarımızın kıymeti nispetinde alınanlara arazi vergisi, ev; dükkân; bağ; bahçe gibi mallarımızdan istenilen paraya emlak vergisi, kazancımız nispetinde verdiklerimize ise temettü vergisi denir. Adalet dairesinde kanunlarımızın tayin ettiği bu vergileri seve seve vermek borcumuz olup ihmâli câiz olmayan bir vazifedir. Genel olarak herkes tarafından bilinen bu vergilerimiz Mevlâ'mızın da emridir. Kitabımızın beyanı da böyledir.

Maalesef milletimizin pek çoğu verginin bir vazife, bir ibadet olduğunu bilmiyor. Bu yolda meydana gelecek zarar ve kârı düşünmüyor. Cereme verdik, parayı eşkıyaya kaptırdık zannediyorlar. Kaçamak yollar arayıp kurtulmanın çaresini bulmaya çalışıyorlar. Bilmiyorlar ki bu yanlış düşünceleriyle hükümetimizi günden güne zayıflatıyorlar. Çünkü vatani muhafaza edecek askeri beslemek, doğru iş gördürmek, adaleti yürütmek için memurlarımıza bol maaş vermek, medreseler; okullar; fabrikalar açıp ilmi; bilimi; sanatı ilerletmek, milletimize lâzım olan daha başka başka şeyleri meydana getirmek ancak vergiyle olur. Bu işler hep bütün milletin sözü ve özü bir ederek bu yolda çalışmaları ile meydana gelir. Saydıklarım gibi büyük işleri meydana getirmek bir kişinin, beş kişinin kârı değildir. Sayılı kimselerin servetleriyle, düşünceleriyle bu ağır işler vücut bulamaz. Bütün millet kazançlarından onda birini seve seve bu

işlere ayırırsa iş görülmüş olur. Bu önem verilen işin yerine gelmesi, vazifemizin selâmette kalması, işlerin yoluna girmesi elbette vergilerimizi vermek, hükümetimize karşı her kolaylığı göstermekle olacaktır.

Padişahımızın ve onun vekilleri olan memurlarımızın millete karşı borçlu oldukları vazifeleri ulü'l-emr dersinde bellemişsiniz. İşte o vazifeleri hakkıyla görebilmeleri bizim borçlu olduğumuz vergileri vermemizle mümkün olur. Çünkü dünyada her şey para ile vücut bulur. Onsuz hiçbir iş gelişmez. Paranın da elde edilmesi yukarda okuduğumuz ticaret, ziraat, zanaat dersleriyle amel etmeye bağlıdır. Dünyamız gelişip güzelleşmedikçe dinimizin bekası olmaz, Müslümanlık devam üzere yaşayamaz.

Gözlerimizi açalım!

Dedelerimizin üç yüz senelik hatalarını düzeltmeye koşalım. İşte bu önemli vazifeleri şimdiden takdir edelim. Hükümetimizin ruhu, kuvveti ancak vergilerimizle hâsıl olur. Hükümetimiz olmasa bizi kim muhafaza eder? Malımızın ne kıymeti kalır? Kim rahat yüzü görür? Kim mülküne sahip çıkabilir? Mükellef olduğu vergilerde kaçamak yol arayanlar bu nimetin kadrini bilmeyenlerdir. Vatanın ahmak dostlarıdır.

Göreyim sizi!

Şimdiden bu incelikleri düşünesiniz. Bu vazifeyi yerine getirmek için ibadet kastıyla, ümmet; vatan niyetiyle çalışsınız. Sözlerim kulaklarınızda küpe olsun. Gönüllerinizde yer tutsun ki o sayede vatan da selâmet bulsun.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى
الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

“Subhâne rabbike rabbi’l-izzeti ‘ammâ yasifûn, Ve selâmun ‘alâ’l-
murselîn, Velhamdu lillâhi rabbi’l-âlemîn”.

*Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte oldukları
vasıflardan yücedir, münezzehtir. Gönderilen bütün peygamberlere
selâm olsun! Âlemlerin Rabbi olan Allah'a da hamd olsun!*⁶⁶

⁶⁶ Sâffât Sûresi, 180, 181 ve 182’nci ayet-i kerimeler.